

DJURSKYDDET

MEMLESTIDNING FÖR DJURSKYDDET SVERIGE • NUMMER 4/2024 • ÅRGÅNG 134

5

RÅD

Rädda djuren
vid kris

**SKA KATTEN HA
EN KATTKOMPIS?**

SID 28

**INSYN HINDRAS
SEKRETESS UTAN STÖD**

SID 36

TEMA

Djurvårdens pris

Flera djurägare oroar sig för att inte kunna betala veterinärräkningen. En del undviker att söka hjälp just därför. Höga djursjukvårdspriser är ett hot mot djurskyddet. **SIDAN 8**

Hill's stöder djurhemmens viktiga arbete

Vår mission har i mer än 75 år varit att medverka till att berika och förlänga det speciella förhållandet mellan människor och deras husdjur.

Samtidigt brinner våra hjärtan också för hundar och katter som inte har en kärleksfull familj och ett trevligt hem. Därför stöder vi lokala djurhem och välgörenhetsorganisationer i hela världen. Genom att bland annat donera foder hjälper Hill's varje år till att rädda nästan en miljon hundar och katter världen över.

Genom att ge djuren precis den näring de behöver från den dag de kommer till djurhemmet ser vi till att deras hälsa är högsta prioritet. Och friska djur är lyckliga djur som snabbare hittar en ny familj!

Hill's är stolta över samarbetet med Djurskyddet Sverige. Samarbetet innebär att vi stöttar Djurskyddet Sverige centralt på olika sätt men också lokalt där vi bland annat tillhandahåller foder till de ineliggande djuren på Djurskyddets djurhem.

8 TEMA: DJURSKYDDENS PRIS

Debatten om de höga veterinärpriserna är intensiv. Ofta sätts starten för prishöjningarna till de stora kedjornas intåg. Flera djurägare har inte längre råd med vården och många oroar sig för kommande kostnader. Ytterst drabbas djuren och deras ägare. Vi har också frågat veterinärerna som dagligen möter ägarna hur prisfrågorna påverkar dem i deras arbete.

Foto: iStock

TIDNINGEN DJURSKYDDET

ANSVARIG UTGIVARE & REDAKTÖR

Katarina Hörlin

LAYOUT & BILDBEHANDLING

Nevada Media

KORREKTURLÄSNING

Majk Michaelesdotter & Lena Andersson

OMSLAGSFOTO

iStock

OMSLAGSDJURPATIENT

En av alla katter som får veterinärvård. Priserna har ökat. Många ägare är oroliga för att inte ha råd att ge sina djur vård om de behöver.

ISSN

1651-4505

TRYCK

Sörmlands Printing Solutions AB

MATERIAL

Redaktionen ansvarar inte för insänt, icke-beställt material.

ANNONSANSVARIG

Peter Solstedt

peter.solstedt@djurskyddet.se

NÄSTA MANUSSTOPP

10 februari 2025

KONTAKTA REDAKTIONEN

redaktionen@djurskyddet.se

Foto: Läkemedelsverket

Foto: iStock

Foto: Pernilla Wallgren

32 Utblick: Svenska Elisabeth Tjärnström leder brasiliansk djurskyddssatsning.

34 Djurskyddskonferens: "Människan tycks helt sakna gränser när det kommer till osund avel"

46 Sista ordet: Djurskyddet Sveriges vice ordförande Kristin Borggren om våld mot djur & empati.

+ **38** Vi tipsar om ljuvliga djurböcker att läsa i jul **42** Djurkrysset - nytt vinttrigt superklurigt kryss! **40** Medlemsinformation & kontaktuppgifter till föreningarna

Katarina Hörlin
Redaktör tillsammans med Griffin, pudel.

LEDARE

Vårdens kostnad

Eva Eriksson var utredaren vars förslag la grunden till den nuvarande djurskyddslagen. Nu är hon ordförande för SPF Seniorerna och nyligen berättade hon att de höga veterinärpriserna gör att äldre personer drar sig för att köpa djur. Även om de verkligen hade önskat ett och blivit bra djurägare.

– En katt eller hund är ett ovärderligt sällskap i vardagen, dessutom kan hundpromenader bidra till en bättre folkhälsa, sa Eriksson till Sydsvenskan.

Hundstallets Per Leander sa i somras under en debatt i Almedalen att veterinärutgifterna är den post som ökar mest hos dem. Varje vecka ringer förtvivlade hundägare som inte har råd att betala veterinärvården till Hundstallet.

– Jag önskar att det fanns mer kontroll och transparens. Det finns också en fara i att du som hundägare har den kärleken till din hund att du vill hjälpa den till varje pris. Då kan man såklart också sätta vilket pris som helst.

Försäkringspremierna har stigit. Men nu är gränsen nådd, säger Agrias Sverigechef som ni möter på temasideorna.

Temat är djursjukvårdskostnaderna. Ett högaktuellt ämne. Ett känsligt ämne, och inte minst ett komplext ämne. Vi kan i detta nummer bara beröra en del av det, och kommer fortsätta att publicera fler artiklar på webbtidningen i vinter. Då undersöker vi bland annat vilken inverkan bemanningsföretagen som dykt upp i djursjukvårdsbranschen kan ha haft för kostnadsökningarna. Ni kommer också få ta del av fler röster från veterinärer, där prisuppdateringar är en daglig del av arbetet. En veterinär sa att kostnadsfrågan är så känslig eftersom det både berör djurägarens ekonomi och veterinärens värde. Saker man sällan talar om annars. Men de höga kostnaderna har lett till att flera djurägare inte söker vård åt sina djur. På sidan 22 berättar landsbygdsministern vad han tänker göra.

Hör gärna av dig med dina tankar! Till dess: God jul och gott nytt år! ✕

TYCK TILL!

Hör gärna av dig med tankar! Mejla din insändare: redaktionen@djurskyddet.se eller posta till Tidningen Djurskyddet, Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm

Bilden är tagen i ett svenskt grisstall 2019.

Foto: Djurrättsalliansen/TT

Lyssna på djuren!

Nya Zeeland, Australien, USA, Argentina och Sverige är, enligt tidningen Global, de fem länder i världen där det konsumeras mest kött och mejeriprodukter. Det är inte bra för vår planet och heller inte för människors hälsa. Mer vegetarisk mat skulle alla vinna på.

Hur är det då för djuren, som ofrivilligt förser oss med dessa mängder av kött? För flertalet grisar är det inte särskilt bra – i många fall riktigt dåligt. Varför inte fråga djuren hur de mår? Att djur har språk är det ingen som tvivlar på i dag. Men förstår vi vad de säger? I många fall gör vi nog det. Men inte alltid och inte tillräckligt väl.

I Danmark har forskare på Köpenhamns universitet kunnat tyda grisars språk med hjälp av AI. När man bearbetat grymtningar, har man funnit 19 olika sätt där grisarna uttryckte känslor. Stress och smärta var, inte oväntat, vanligare hos grisar i konventionella boxar inomhus än hos dem, som hade möjlighet till utevistelse.

”Grisar, som kan utföra sina naturliga beteenden utomhus, lever bra liv. Det berättar grisarna nu också själva – med hjälp av några innovativa forskare”, säger man från Dyrenes Beskyttelse.

Det är dags att lyssna till hur djuren upplever vårt sätt att behandla dem!

Gunilla Larsson, Helsingborg

Läs Tidningen Djurskyddet som taltidning

Ni missar väl inte att Tidningen Djurskyddet även går att få som taltidning? Du som av någon anledning har svårt att ta del av innehållet via ögonen ska inte tveka att

höra av dig till oss så skriver vi in dig som taltidningsprenumerant. Kontakta Daniela Kåhlman på kansliet så hjälper hon dig: daniela.kahlman@djurskyddet.se

MEST LÄST PÅ TIDNINGEN.DJURSKYDDET.SE

Mest läst på webbtidningen i november

1. Kattlycka i Västervik
2. Veterinärers råd inför avlivning
3. Ge aldrig kaniner morötter
4. Sköldpaddor är krävande djur
5. Så lagar du din egen hundmat

BEST FRIEND

Cattia®

Stolt sponsor till Djurskyddet och hemlösa katter.

Den bästa sanden till bästa vännen.

Skanna QR-koden och få 15kr rabatt!

Illustration: Elizabeth Gould & Edward Lear

Smalnäbbad spov utdöd

”Hoppet levde länge för att den smalnäbbade spoven skulle finnas kvar i världen, men nu har forskare tvingats konstatera att arten är utdöd. Den sågs senast säkert på sin övervintringsplats i norra Marocko 1995”, skriver natursidan.se.

Orsaken är troligen att dess livsmiljöer, som våtmarker, förstörts. 164 fågelarter har utrotats sedan 1500-talet. ✘

Foto: iStock

Skyddsstatusen sänks

Bernkonventionens ständiga kommitté har beslutat att sänka vargens skyddsstatus, från strikt skyddad till skyddad.

Sveriges landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) har varit drivande och han tar emot beslutet med glädje till skillnad från djur- och naturskyddsorganisationer.

– Sorgligt. Beslutet baserat på populistiska åsikter, inte vetenskap, säger Anna Lundvall, Djurskyddet Sverige.

Härnäst kan EU-kommissionen rösta för en ändring i EU:s art- och habitatdirektiv. Går den igenom kan fler vargar skjutas och vargstammen minskar. ✘

Köttursprung ska uppges

Livsmedelsverket inför en föreskrift att restauranger och storhushåll ska informera om ursprungslandet för köttet, från gris, fågel, får, get och nötkreatur, som de serverar. Gästen ska få ett muntligt svar, restaurangen behöver inte skriva ut ursprungslandet. För kött i fonder eller sky behöver ursprungsland inte anges. Från 1 mars 2025 till hela 2026 gäller detta. Sedan ska föreskriften utvärderas. ✘

Foto: Läkemedelsverket

Flera utländska djurläkemedel på nätet kan vara farliga

Flera utländska djurläkemedel som kan köpas via nätet är farliga för djur. Det rör sig bland annat om kinesiska kopior av etablerade läkemedel som fästingmedlet Frontline. Texterna på förpackningen är skrivna på tjeckiska.

Läkemedelsverket har köpt in fyra djurläkemedel: två innehöll inte något läkemedel alls och de andra var inte godkända att säljas i Sverige, enligt Martin Burman, senior tillsynsutredare på Läkemedelsverket, som intervjuats i Aftonbladet. I artikeln varnar även veterinär Johan Beck-Friis för riskerna:

– Inom fästingskydd finns ämnen som är ämnade för hundar, men som är dödligt giftiga för katter. En produkt med ofullständig skyddstext eller på ett språk man inte begriper blir farligt och kan sluta med dödsfall, säger han till Aftonbladet.

Läkemedelsverket uppmanar alla djurägare att endast köpa läkemedel via apotek och har förbjudit de svenska företagen CDON och Fyndiq att sälja och marknadsföra djurläkemedel. Regeringen har nu gett Läkemedelsverket i uppdrag att kartlägga illegala läkemedel, inklusive djurläkemedel. Det ska redovisas 31 januari 2026. ✘

Borttaget beteskrav kan vara brott

I ett brev till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) informerar Olga Kirkou, vid The European Institute for Animal Law & Policy, och Birgitta Wahlberg, universitetsrektor i offentlig rätt vid Åbo Akademi i Finland, att ett borttaget beteskrav går emot själva syftet med svensk djurskyddslag, som är att främja djurvälstånd, och kan därmed vara ett brott mot EU-domstolens praxis.

– Borttagande av beteskravet är något som man inte borde få se varken i Sverige eller i något annat land. Särskilt inte i Norden, säger Birgitta Wahlberg. ✘

Inget åtal för schimpansskjutning

Förundersökningen om djurplågeri, brott mot djurskyddslagen och framkallande av fara för annan efter att fyra schimpanser, som tagit sig ut ur sitt hägn, sköts ihjäl och en femte skottskaades i Furuviks djurpark i december 2022, är nedlagd.

Den skadade apan fick hagelsplitter i kroppen och blev blind på ena ögat.

– För att det ska vara straffbart krävs att gärningen begåtts med uppsåt eller av grov

oaktsamhet. Jag anser inte att det går att bevisa att det skott som skadade apan avlossats på ett sätt så att det uppfyller kraven för att det ska vara straffbart, säger vice chefsåklagare Micael Dahlberg i ett pressmeddelande.

Eftersom Jordbruksverket gett dispens för att skjuta aporna på distans bedömer Dahlberg att han inte kan motbevisa att det var en nödsituation. ✘

Foto: Linn Kristensen/Djurens Rätt

Representanter för Djurskyddet Sverige, Vi Konsumenter, World Animal Protection och Djurens Rätt mötte riksdagsledamöter.

Här påverkas politiker att behålla beteskravet

I november bjöd riksdagsledamoten Rebecka de Moine (MP) och Djurens Rätts Sebastian Wiklund in organisationerna bakom Jag vill beta-kampanjen till ett möte i riksdagens djurskyddsforum.

– Tråkigt att Centern och Kristdemokraterna uteblev, säger Gunnela Ståhle, ordförande i Vi Konsumenter och styrelseledamot i Djurskyddet Sverige.

Hur var mötet?

– Bra frågor, kloka kommentarer och det kändes som om vi kunde svara på de flesta. Det är mycket osannolikt att svenska bönder som släpper ut sina kor på bete, om det inte längre är ett krav, kommer att få ersättning via CAP, EU:s jordbruksstöd.

Bristande kontroll av stora besättningar som inte släpper ut sina kor lyftes.

– Socialdemokraterna framförde att djurskyddskontrollen är underfinansierad. En lagstiftning kräver kontroll. Förprovningen av stallar har inte omfattat krav på betesmark, vilket gjort det möjligt att bygga för

Foto: Elsa Frizell

tusen kor, säger Gunnela Ståhle.

– Tyvärr vet vi inte hur många de stora besättningarna är, men att det finns stora skillnader i kvalitet mellan lösdrifter för kor konstaterades. Just nu finns ett tunnelseende kring lönsamhet.

Utredningen där förslaget att slopa beteskravet ingår har ännu inte skickats ut på remiss.

– Fastän landsbygdsministern uttalat detta vid flera tillfällen, säger Ståhle. ✘

Äntligen! Svensk minkavveckling godkänt av EU

Regeringen har äntligen fått EU-kommissionens godkännande att ge minkuppfödare ekonomiskt stöd för avveckling.

Godkännandet har dragit ut på tiden. Den initiala planen att svensk minknäring skulle vara avvecklad i sin helhet innan jul i år har därför fördröjts. Men nu kan regeringen slutföra sin förordning om hur stödet för avveckling ska utformas.

– Avvecklingsåtgärder av olika grad har påbörjats på de svenska minkgårdarna sedan en tid tillbaka. Det finns fortfarande mink kvar på ett antal gårdar och nu inväntar vi det slutliga beskedet om olika datum i förordningen. Avveckling kommer att ske helt och hållet under 2025, säger Jörgen Martinsson, vd för Svensk Mink

180 miljoner kronor är avsatta och avsikten är att Jordbruksverket under 2025 ska

Foto: Anna Lundvall

kunna betala ut stöd till minkföretag efter genomförd avveckling.

– Synd att kommissionen tagit sådan tid på sig, men flera farmer har redan lagt ner. 2025 blir året som avslutar ett mörkt kapitel i svensk djurhållning, säger Anna Lundvall, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige. ✘

Konsumtion av svensk ost kan rädda betet

De flesta svenskar tror att de äter svensk ost – men egentligen är den importerad. Det visar Ostrapporten 2024, utgiven av Svenskmarkning AB.

– Många tror att Arlas varumärke på förpackningen alltid innebär att osten är svensk, men så är det inte. I deras sortiment finns hushållsost, gräddost och ostar med svensklingande namn som Sture, vilka alla är producerade i Danmark. Man måste nog leta på förpackningen för att se vilket land osten kommer ifrån, sa Tina Stugemo, vd Svenskmarkning AB, under Vi Konsumenters ostsamtal på KSLA i Stockholm i november.

Det går åt 10 liter mjölk till 1 kg hårdost. 95 procent av befolkningen äter ost. Endast 24 procent av ostarna är från svensk mjölkråvara. En ökad konsumtion av svenska ostar, gjord på mjölk från svenska kor, kan få igång svensk mjölkproduktion.

– Beteskravet är ett mervärde för svensk ost, sa Gunnela Ståhle, ordförande i Vi Konsumenter, vilket också Axfoods hållbarhetschef Åsa Domeij lyfte. ✘

Dansk ost.

Utredning om vilt- och jaktmyndighet dröjer

Regeringen utreder sedan juli 2023 en ny jakt- och viltmyndighet. Jämtlands länsråd Susanna Löfgren är särskild utredare och skulle redovisa sin utredning 31 januari 2025. Nu har tiden skjutits fram till den 30 april. ✘

Olivér Várlhelyi ny djurskyddskommissionär

Den kontroversielle ungerske politikern Olivér Várlhelyi är nu EU-kommissionär med ansvar för djurskydd och hälsa. Efter EU-parlamentets utfrågning fick han bakläxa och var tvungen att besvara ytterligare frågor skriftligt. Den 1 december röstades han in. ✘

Olivér Várlhelyi

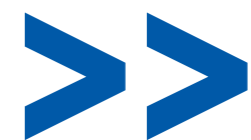
Foto: Lukasz Kobus/EU-kommissionen

TEMA

PRISET FÖR DJURVÅRDEN

Kostnaderna för djursjukvård ökar. Försäkringsbolagen larmar. Djurägare oroas. Vissa undviker söka vård åt sina djur av rädsla att inte kunna betala. Marknaden klarar inte av att hantera priserna själv, varnar politiker och branschorganisationer. Vi frågade landsbygdsministern vad han tänker göra. Läs svaret på temasidorna.

Desperata hundägare tvingas avliva sina djur

Publicerad 1 apr 2024 kl 05:00
Uppdaterad 15 apr kl 12:41

Premium Dyr djurvård och dyra försäkringar gör att människor ibland tvingas avliva sina djur

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

– De vill ha min be

Veterinärkostnaderna oroar djurägare

Desperata hundägare tvingas avliva sina djur

Djurägare pressas av skyhöga veterinärpriser

Än du betala om ditt älskade husdjur skadas?

Hunden Walter dog – räkningen: 170 000 kr

Veterinärer höjer priset hur mycket de vill – varje år

HÖGT TRYCK PÅ DJURÄGARE

Veterinärkostnaderna har ökat. Det sägs ofta att djurägarna kräver mer vård åt sina djur. Men ibland kan det vara tvärtom: Ägarna får bromsa veterinären.

När Expressen gjorde sin stora granskning av veterinärvårdspriserna i våras trädde flera djurägare fram och vittnade om de enorma summor vården för deras djur landat på. En ägare berättade om fakturan på 85 000 kronor för en operation dagtid av hennes katts brutna bakben.

Twister om veterinärpriser hamnar ibland hos ARN, Allmänna Reklamationsnämnden. Summorna skiftar från knappt tusen kronor upp till 100 000 kronor. Ofta handlar det om att djurägare inte anser att de fått rätt uppgifter om vad behandlingen kostar.

ARN beslutar sällan till djurägarens fördel. Under 2023 har ett 60-tal pristwister prövats. I tre av dem gav ARN djurägaren rätt. Ett gällde en kostnad för avlivning och kremering, men då katten inte kremerades bör de 600 kronorna för just detta betalas tillbaka. I ett annat fall hade kliniken inte svarat ARN som därför bara kunde gå på ägarens uppgifter och rekommenderade kliniken att återbetala de 5 450 kronorna för den, enligt ägaren, felaktiga behandlingen under narkos.

Men när en hund under tandrengöring plötsligt krampar och akut får föras till specialisdjursjukhus bedömer inte ARN att ägaren ska få tillbaka betalningen, då det inte kunnat visats att kliniken agerat felaktigt. I ett fall som väntar på att prövas skriver ägarna till en häst som opererades att "det är orimligt att vi, utan

veterinär utbildning, ska kunna förutse vilka insatser som kan leda till ökade kostnader. Det måste kommuniceras tydligt". De hade fått förhandsuppgiften att operationen skulle kosta maximalt 56 000 kronor fast fakturan landade på 102 000 kronor.

Det är inte endast avancerad akutvård som ökat i pris. Enligt en uträkning som försäkringsbolaget Agria gjorde i våras har även priset för en medelskada på katt i snitt ökat med 55 % hos Evidensia 2023 jämfört med 2018. Hos Anicura med 41 % och hos övriga aktörer med 25 %. För en medelskada på hund var ökningen 48 % hos Evidensia, 36 % hos Anicura och 27 % hos övriga kliniker i snitt 2018–2023.

Samma försäkringsbolag visade även i en enkät med 780 svarande i våras att nio av tio djurägare oroar sig för veterinärpriserna. En av tre undviker att söka veterinärvård av oro för att inte ha råd.

2018 skrev Konkurrensverket i sin rapport "Bättre konkurrens om fler byter djurförsäkring" att: "Eftersom djurägaren är i ett emotionellt underläge gentemot veterinären när djuret är sjukt, måste det bli tydligare för djurägaren vad vården kommer att kosta och det bör ställas högre krav på veterinärer för att exempelvis avråda från fortsatt behandling i vissa fall."

Vi har talat med djurägare som upplevt att veterinärer velat överbehandla deras djur. Ann Björklund är en av dem. I våras fick familjens katt Ceasar, 8 år, blåsor i öro-

nen. Familjens vanliga veterinär rådfrågade en kollega.

– Sen kom han tillbaka och sa "jag tror att Ceasar fått cancer". Vi fick ju en chock och tog en second opinion på ett djursjukhus.

Där sa de att de kände igen symptomen. – De nämnde inte cancer utan startade en kortisonbehandling. När den inte hjälpte gjordes en laseroperation av öronen för 30 000 kronor, berättar Ann Björklund.

Ceasar fick mer kortison. Allt verkade bra den första veckan hemma. Men en kväll kom han inte inhopande genom sin kattlucka som han brukade.

– När han väl kom var han som vanligt. Nästa dag hände samma sak. Den tredje dagen kom han inte alls och vi hittade honom till slut flera kilometer bort efter att efterlyst honom i en Facebookgrupp.

På morgonen föll han plötsligt raklång på sidan. Han låg sedan på golvet och skakade. De for till djursjukhuset. Veterinären misstänkte epilepsi och började med att ta ett blodprov.

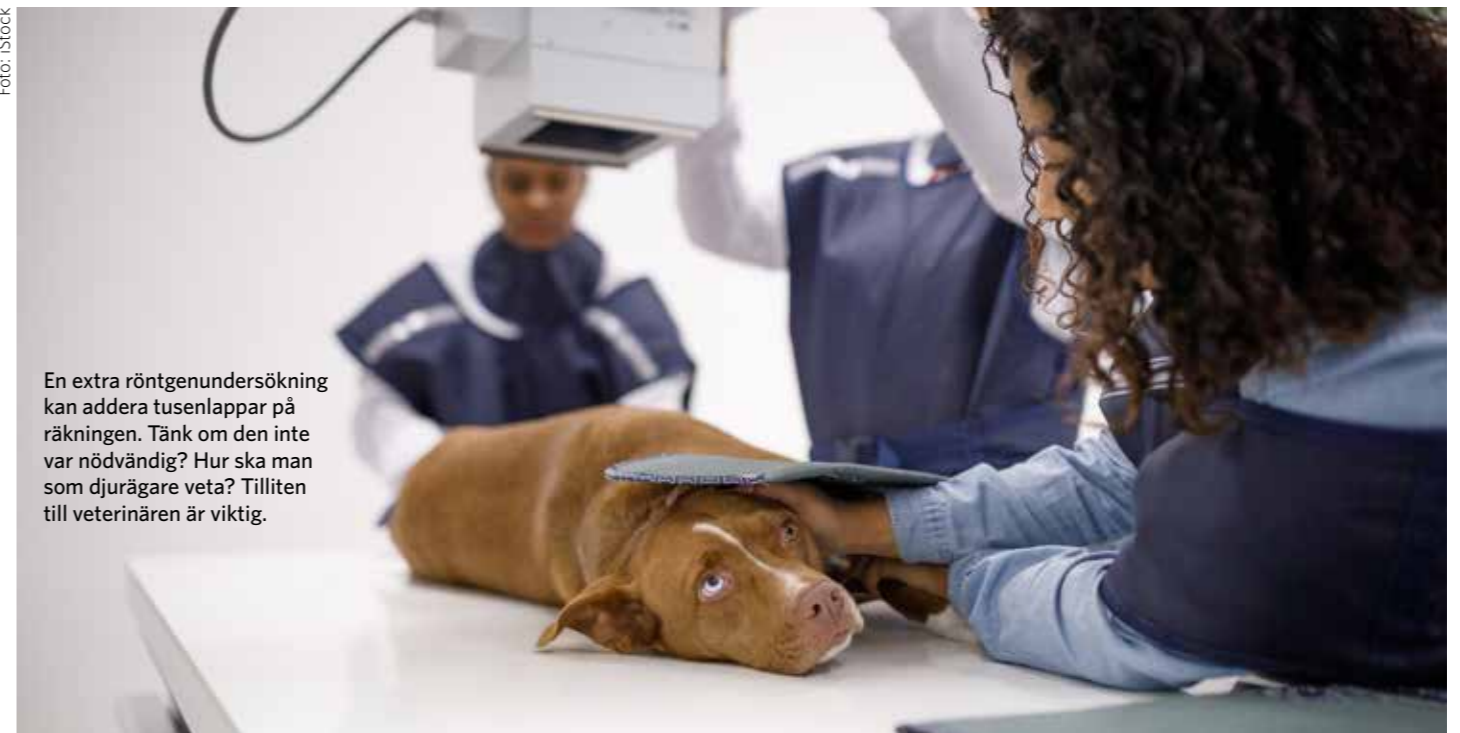
– Innan svaret kom sa veterinären att nu ska Ceasars huvud magnetrontgas. Det kostar 25 000 kronor.

Eftersom nästan bara yngre katter får epilepsi trodde de att Ceasar kunde ha en hjärntumör.

– Vi sa att vi först ville få reda på vad blodprovet visade. Tyvärr gav det ingen förklaring.

När insikten att Ceasar kunde ha cancer sjönk in blev Ann allt mer förvissad om att han inte skulle behöva gå igenom fler

Foto: iStock

En extra röntgenundersökning kan addera tusenlappar på räkningen. Tänk om den inte var nödvändig? Hur ska man som djurägare veta? Tilliten till veterinären är viktig.

operationer eller behandlingar. Veterinären bokade in ett uppföljningsbesök hos en neurolog och de for hem med recept på mediciner. Ceasar fick fler anfall. Familjen räknade dem och ringde djursjukhuset som ville lägga in honom.

– Vi sa flera gånger att Ceasar är en utekatt och frågade om de kunde garantera att hans anfall skulle försvinna, vilket de inte kunde.

I familjen växte beslutet att det bästa för Ceasar, som nu inte längre kunde gå ut ensam om han skulle få ett anfall, var att få somna in.

– Han var van vid att vara fri och hade haft ett bra kattliv, säger Ann, som inte tycker att personalen respekterade deras önskan.

– En sa att mellan anfällen mår han bra och ville att vi skulle avvakta tills vi varit hos neurologen. När det bara gick korta stunder mellan anfällen ringde jag till veterinären och sa att nu bara måste Ceasar få somna in.

– I bilen dit var han matt och svag. Jag lever med skuld känslorna att jag inte följde mitt hjärta och lät honom somna in direkt. Nu fick han en hemsk sista tid. Personalen vid avlivningen var bra, det blev en fin stund. Men jag önskar att någon tidigare hade sagt "Vet du, det här är svårt, men jag hör att du är inne på att sätta stopp nu. Jag tycker att du tagit det rätta beslutet för din katt. Det här är vad som är bäst för Ceasar". Men ingen sa så.

En annan kattägare, som vill vara ano-

Foto: Privat

Ceasar.

nym, har haft katt i 28 år och alltid haft stort förtroende för veterinärer.

– En av mina katter var multisjuk, hon hade spondylos, blåsljud på hjärtat, sköldkörtelrubbing och FORL, så jag var van vid veterinärbesök.

En dag slutade katten att äta. – Vi åkte in. De tittade i munnen och sa att det såg bra ut. Plötsligt sa veterinären att katten hade väsende tung andning. Jag hörde inte det, men min katt var rädd av sig, och alltid stressad i nya miljöer. Jag sa att det är nog bara för att hon är rädd, men veterinären ansåg att lungorna omedelbart måste röntgas.

– Jag blev ju rädd, säger de att det är allvarligt tror man på det. De tog henne till röntgen. När de kom tillbaka sa de att vi kan andas ut! Lungorna var friska. Men då hade de hittat en knöl i nacken som de

ville att en onkolog skulle titta på, han var inte inne nu men vi skulle boka tid.

Ägaren kände redan till knölen, den hade varit där i tio år utan att förändras.

– Vi kom dit för att katten inte åt. Efter tre timmar hade de röntgat lungorna och ville boka in fler besök för något helt annat. Jag kände bara "Nu får ni sluta. Ni letar ju efter fel."

Efter att betalt för besöket och lungröntgen åkte hen hem med ordinationen att snarast boka in sig hos onkologen.

Vid senare besök föreslogs att katten skulle byta sitt dagliga intag av ett smärtlindrande antiinflammatoriskt läkemedel mot en injektion på kliniken en gång i månaden. – Eftersom min katt var så rädd var det ett projekt att åka till veterinären. Att göra det varje månad och betala mer för något som redan fungerade ville jag inte. Men jag upplevde att de tjatade, sa att om jag tog injektionen slapp jag ge läkemedlet varje dag. Men det var inga problem att ge henne det. Jag tycker att man får göra en cost-benefit-analys. Vad är bäst för en rädd katt? Jag fortsatte med hennes vanliga läkemedel, men hade en känsla av att jag var en dålig matte.

– Jag vill vara balanserad. Klart att en veterinär ska undersöka fel. Men när de verkar letar efter fel kände jag att de bara ville att vi skulle göra fler undersökningar. Jag litar fortfarande på veterinärer, men jag är mer avvaktande nu. ✕

Höjda priser på kort tid

Sverige ligger inte högst i pris för alla veterinärbehandlingar, men priset har stigit mycket på kort tid. Det säger forskaren Agneta Egenvall.

Inte bara djurägare märker av de stigande priserna. För Hundstallet är veterinärkostnader den utgiftspost som ökar mest och när Djurskyddet Sverige jämförde 13 lokalföreningars sammanlagda veterinärutgifter hade de stigit från 1,1 miljoner 2017 till 3,1 miljoner 2022.

Prisstegringen kopplas ofta till de stora kedjorna Anicuras och Evidensias intåg på den svenska veterinärmarknaden. De kom 2011 och 2012, ägdes av riskkapitalbolag, och båda hade en intensiv förvärvsstrategi.

De första åren förvärvade Evidensia 30 kliniker och djursjukhus. I dag har de 61 kliniker och 18 djursjukhus i Sverige och Anicura har 33. Tillsammans står de två kedjorna för över 40 procent av omsättningen på den svenska veterinärmarknaden. Båda bedriver också djursjukvård i flera andra länder. Riskkapitalbolaget EQT är en av ägarna som varit med på Evidensias resa.

Under en Almedalsdebatt i somras sa Evidensias representant Marlene Areskog att det inte sker några vinstuttag från Evidensia.

– Allt återinvesteras i verksamheten.

Olivia Schell, som driver sajten VetPris, replikerade att hon inte tror att ägarna skulle vara kvar i en verksamhet utan att få avkastning.

– Då skulle det vara ideell verksamhet och det tror jag inte riskkapitalister sysslar med. De gör ju en investering!

När vi bad en konsult vid BKY Accounting följa pengarna konstaterade han att eftersom båda bolagen valt att inte slå samman sina årsredovisningsrapporter mot sina svenska moderbolag blir det svårt att få en helhetsbild av koncernens finansiella ställning och resultat, vilket i sin tur begränsar transparensen kring hur resurser

och vinster fördelas inom koncernen”. I Anicuras fall har insynen komplicerats än mer i fjol då de 33 svenska bolagen slogs ihop.

– Allt administrativt arbete som tidigare behövdes göras 33 gånger behöver nu göras en gång då vi endast har ett bolag att hantera, AniCura Sweden AB, vilket har blivit smidigare att hantera internt, förklarar Rebecca Lindh, Head of Marketing and Communications på Anicura.

Anicura ägs i dag av Mars Petcare. Evidensia Djursjukvård AB är dotterbolag till IVC Acquisition Limited, med säte i Storbritannien. Koncernens moderbolag Islay New Group Holding har säte i Luxemburg.

Samtidigt som Anicura och Evidensia förvärvade delar av svensk veterinärmarknad, minskade den genomsnittliga månadslönen för veterinärer inom privat sektor, jämfört med de statligt anställda, enligt Konkurrensverkets rapport från 2018.

Före 2012 hade de privatanställda i snitt högre lön än de statligt anställda. 2016 hade de privata i snitt 2 000 kronor mindre. I dag tycks skillnaderna i snitt ha minskat.

Exakt hur mycket kostnaden för djursjukvården ökat är svårt att få grepp om. Siffrorna skiljer sig åt beroende på vem som räknar. Enligt försäkringsbolaget Agria har medelskadan för katt i snitt ökat med 55 % hos Evidensia, 41 % hos Anicura och 25 % hos övriga aktörer mellan 2018 och 2023.

SCB visade i fjol att priserna i djursjukvården ökat med 25 % mellan 2022 och 2023. SCB utgick från priserna för id-märkning, kastrering och vaccination.

Arbetsgivarorganisationssektionen Svensk Djursjukvård informerade om en ökning på 6 % mellan 2022 och 2023 baserat på en enkät hos deras 144 medlemsföretag, som driver 250 kliniker och djursjukhus. Bland dessa ingår Anicuras och Evidensias. 1 418 647 patientbesök gjordes i fjol hos Svensk Djursjukvårds medlemsföretag och den genomsnittliga omsättningen per patientbesök var 3 509 kronor, enligt dem.

”Tar man med kampanjpriser på vaccinationer så sänks ju snittet väldigt mycket.”

En som vetenskapligt undersökt hur mycket priserna stigit är forskaren Agneta Egenvall, professor vid Institutionen för Kliniska vetenskaper vid SLU.

– Man måste vara väldigt medveten om vilka priser man jämför och hur det görs statistiskt hållbart. Tar man till exempel med kampanjpriser på vaccinationer så sänks ju snittet väldigt mycket. Det går

inte att bara ta uppgifterna i SCB:s register rakt av, förklarar hon.

Veckan innan intervjun gick en nättidning ut med nyheten att veterinärpriserna sjunkit det senaste året.

– Men det stämmer inte med de uppgifter jag har tillgång till. Eftersom det är dåliga tider inom veterinärbranschen har flera dumpat priserna på vaccinationer och vaccinationer är en av de stora posterna i SCB:s statistik.

Här har man med stor sannolikhet tagit med kampanjpriser och i så fall blir det missvisande, säger hon.

Försäkringsbolagen saknar underlag för förebygg-

Foto: SLU

Agneta Egenvall.

Att avlägsna livmodern efter att den inflammerats är en av de vanligaste operationerna på tikar. Priset har stigit mycket på bara ett år visar en studie av Agneta Egenvall, som önskar att de svenska politikerna skulle vara mer offensiva i arbetet mot prishöjningarna.

gande åtgärder, eftersom de inte ger ersättning för det.

– Så när Agria ser ökade kostnader är det bara relaterat till de här mer akuta skadorna som man inte kan planera inför, det är ett annat sätt att räkna. Men det är ju ett bra sätt, eftersom det är de priserna som inte är transparenta, säger Agneta Egenvall, som ser en risk i att tala om ökning i procent i stället för faktiska priser.

– Det intressanta för djurägaren är ju summan som ska betalas. En ökning med 6 % kan ju vara mycket om priset redan var högt.

Nyligen publicerade hon sin första studie av tre i tidskriften Frontiers. Mellan hösten 2022 och vintern 2023/2024 steg kostnaden för en livmoderinflammationsoperation på en tik med 27 % under dagtid och 15 % under jourtid.

– En oerhört stor ökning på kort tid och något som naturligtvis blir väldigt kännbart för de djurägare vars hundar råkar ut för detta.

– Att vården blivit bättre räcker inte som förklaring. Marknadsuppbyggnaden förklarar mycket. Flera stora veterinärbolag har krav på sig att göra ordentligt med vinst. Det har drivit på en prisökning som både försäkringsbolag och konsumenter

accepterat, trots att kostnaderna för dem skenar, säger Agneta Egenvall.

I sin nästa studie ska hon jämföra kostnaderna för svensk djurvård med utländsk. – Det är inte så att Sverige ligger högst vad gäller alla behandlingar, men kostnaderna har stigit väldigt mycket på kort tid.

I framtiden måste priserna bli mer transparenta, anser hon.

– Det ger så oerhört mycket att leva med djur och det ska inte vara ångestladdat att tänka på att man kanske inte kan ge den vård om den behöver.

Vad tycker du borde ske?

– Det förvånar mig faktiskt att det blivit så här i Sverige. Att vi har fått ett samhälle som är så väldigt styrt av pengar. Fri företagsamhet! Gör så mycket pengar som möjligt! Jag tycker att arbetet från de svenska politikerna i den här frågan är väldigt lamt om man jämför med Frankrike. Det är konstigt att politikerna här inte diskuterar det mer på ett sakligt sätt tillsammans med djurägarna och de andra intressenterna.

I sin forskning samarbetar Agneta Egenvall med VetPris, som genom att samla in veterinärkvitton bygger upp en databas för att kunna jämföra kostnader. I den publicerade studien utgick hon även från priserna som uppgavs på hemsidorna för att behandla olika diagnoser.

Olivia Schell på VetPris efterlyser mer transparens för vad behandlingen av just sjuka djur kostar.

– De två stora kedjorna visar priset för profylaktisk, förebyggande, behandling av friska djur: Vaccinering. Kastrering. Id-märkning. Det intressanta är ju vilka kostnader det rör sig om när djuren är sjuka, det är där priserna drar i väg, säger Olivia Schell. ✕

Här bedrivs veterinärvård

- **Region- och specialistdjursjukhus** har specialistkompetens och tar emot remitterade patienter. Stiftelseägda Blå Stjärnans djursjukhus i Göteborg är ett. Anicura och Evidensia driver flera vardera.
- **Djursjukhus** finns både som privatägda och drivna av de stora kedjorna.
- **Kliniker** drivs både av de stora kedjorna och är privatägda. De kan vara av olika storlek och kan remittera patienter vidare.
- **Universitetsdjursjukhus** finns det ett i Sverige: UDS, som drivs av SLU, Sveriges lantbruksuniversitet.
- **Distriktsveterinärerna** är den statliga veterinärorganisationen, som ska ha beredskap dygnet runt, men inte kunnat ha det överallt de senaste åren på grund av veterinärbristen.

Med prislistan i fokus

Distriktsveterinärerna har en offentlig prislista. Här delar en av deras veterinärer med sig av sina erfarenheter om prisfrågor.

Distriktsveterinärerna, DV, listar på sin hemsida alla behandlingsåtgärder för hund, katt, kanin, häst och djur som hålls inom livsmedelsproduktionen med prisuppgifter och tilläggsförklaringar om vad som kan inträffa så att priset blir högre. Prislistan går från A till Ö, abortering och analsäckstömning till öroninflammation och övrig terapi. Den sjösattes 2023.

– Till skillnad från andra veterinära aktörer publicerar vi nu inte bara priser för vaccination och andra standardtjänster, utan samtliga priser och för samtliga djurslag. Vårt mål är att det ska vara enkelt att få svar på vad det kostar, sa Hillevi Lindström, chef för DV, vid lanseringen.

Veterinären Jessica Olsson, anställd hos DV i Falköping, var med och arbetade fram grunden till listan.

– Jag har alltid haft en dragning till prissättning! säger hon när vi hörs på telefon.

– Det är intressant och har bäring på ganska mycket. Förutom att vi veterinärer måste ta betalt och djurägaren innan besöket ska veta vad det kommer att kosta, så handlar det om att priset måste vara skäligt. Vi ska inte ta mer betalt än vad som är rimligt.

2016 kom hon med i organisationens prisgrupp, som gjorde förarbetet till dagens prismodell. Vid den tiden tyckte hon att veterinärerna ibland hade för litet fokus på djurägarna.

– Det kunde finnas ett lite ensidigt resonemang ”de får väl betala vad det kostar” från organisationens sida. Ibland ledde det till klagomål, men också att djurägare vände sig till en annan aktör.

Klövamputation operation produktionsdjur

3 195 kr

Amputation av klöv

DV:s prislista.

Även om priset kanske inte var fel så tycker jag att det var ett tråkigt sätt att förhålla sig till djurägarna.

Under omvärldsspaningarna landade prisgruppen i att prisnivån består av två delar, dels vad besöket faktiskt kostar, dels hur priserna paketeras, alltså vad som ingår. Som återbesök, ska de ingå eller ej? I dag finns olika modeller.

Distriktsveterinärerna har samma priser i hela landet.

– Det är enkelt, rakt och transparent. Men konkurrensen är väldigt olika i Västerbottens inland jämfört med Stockholm.

Det svåra med prisinformation är att den måste både vara tillräckligt koncentrerad för att det ska gå att ta till sig den och tillräckligt omfattande för att visa varför kostnaderna kan skilja sig åt.

– Vi berättar att det alltid kan tillkomma oförutsedda kostnader utifrån hur skadan är. Det låter som en klyscha; men varje fall är unikt.

En del djurägare reagerar mot att veterinärer verkar föreslå fler undersökningar och provtagningar än vad som kanske är nödvändigt, för att dra in pengar till koncernen. Vad tänker du om det?

– Jag har svårt att se att veterinärer överlag skulle göra detta i syfte att få in pengar. I stället kanske man gör det för djurens

skull och i någon grad för sin egen, för att känna att man inte har missat något. Men man kan aldrig vara helt säker på att exakt allt är undersökt när man håller på med biologi – det blir alltid en avvägning hur många undersökningar man kan göra. Men en del behandlingar måste följas upp.

Ett klassiskt exempel är hundar som står på smärtlindrande eftersom de har ont i lederna. De kallas till återbesök varje år.

– Som djurägare kan man kanske tänka ”varför ska vi dit en gång om året, min hund har fått bra smärtlindring och allt går bra?” Men som veterinär vill man inte råka se hunden ute på stan och den knappt kan gå några år senare. Många djurägare söker direkt veterinärvård om ens hund blir sämre, men alla gör inte det och ingen vill vara den veterinären, som skrev ut mer läkemedel utan att ha sett hunden om det senare visar sig att den blivit mycket sämre och skulle behövt annan behandling eller till och med kanske avlivas.

Distriktsveterinärerna är statligt anställda. Jordbruksverket är arbetsgivare och det finns ett 60-tal mottagningar i Sverige. Uppdraget att ha veterinärbemanning dygnet runt året om har inte kunnat hållas på alla orter de senaste åren på grund av veterinärbristen.

– Många tror att fallen på kvällar, helger och nätter är en guldgruva, men jour och beredskap är alltid en förlustverksamhet. Det ska bemannas även när det inte händer något och man måste ha resurser tillgängliga. Den förlusten kan vi inte bara sätta på priserna under beredskapen, utan måste fördela på alla priser. Därför är kostnaden

”Jag kan tycka att man ibland lägger sig på en väl ambitiös nivå på smådjur och häst. Det är inget fel i att vara ambitiös, men det är inte nödvändigt att göra allt alltid. Det behöver inte innebära låg standard att inte ta vartenda litet prov eller diagnostik som skulle kunna tas. För det blir ju kostsamt, men kanske inte förändrar så mycket i slutändan ändå”, säger veterinären Jessica Olsson. Läs en längre intervju med henne på webbtidningen i januari.

för DV och andra aktörer med dygnet runt-verksamhet ofta något högre generellt, säger hon och fortsätter:

– Man kan tycka att när jag åker ut och behandlar en kolikhäst mitt i natten och det kostar över 10 000 kronor att det är mycket betalt, men prova att ringa en låsmes mitt i natten så kan du se vad de tar betalt. De har ändå bara en liten skåpbil och en ettårig utbildning. Veterinärvård på obekvämt arbetstid är inte för dyrt!

Jessica Olsson brukar skilja på vad som är dyrt och vad som kostar mycket.

– Jag har varit med om behandlingar som kostat 50 000 kronor där ägarna varit jättenöjda för de fick med sig en frisk hund hem. För andra är 450 kronor för en vaccination för mycket. Det handlar inte bara om vad det kostar, utan om upplevelsen.

Vissa djurägare har orimliga förväntningar, både på priset och veterinäryrket.

– De kan ha inställningen ”men du älskar väl djur?” Ja, det gör jag men vi veterinärer älskar ju också, liksom alla andra, att få betalt för vårt jobb. Vi kan inte efterskänka vårdkostnader för att vi älskar djur.

Blir kostnadskritiken en ytterligare börda i ett redan krävande yrke?

– Inte en börda, men ibland är det trist.

En gång ryckte jag ut på kvällen till en häst med foderstrupsförstoppning. Vi har stor konkurrens i den här delen av landet med flera privata veterinärer som inte är tillgängliga på jourtid, vilket vi är. Många djurägare har inte oss som sitt förstahandsval, utan ringer när de inte har något annat alternativ.

Foderstrupsförstoppning, att fodret stannar i strupen om hästen ätit för fort eller om fodret varit för torrt och sväller upp i mötet med saliven, är inte livshotande akut men måste åtgärdas samma kväll.

– Jag var på plats inom en kvart och hann inte ens börja undersökningen innan ägaren sa ”Det här blir så himla dyrt”. Ja, eftersom det är kväll och jourpris, tänker man då. Jag förstår djurägaren, men man behöver inte inleda med det, särskilt inte när den vanliga veterinären inte kan och i stället är jag snabbt på plats och löser problemet. Det blir inte så trevlig stämning.

Ibland tar djurägarna upp att andra aktörer kostar mycket mindre. ”Jamen, varför söker du inte hjälp hos dem?” brukar Jessica fråga. ”De har inte öppet på helgerna.”

– Nu har jag varit veterinär länge så jag kan hantera det. Men mycket av kritiken framförs ju även i andra forum, på sociala

medier. Så länge debatten är konstruktiv är det bra. Distriktsveterinärerna har i alla fall försökt gå i bräschen för att vara transparenta i prissättningen. Sedan är det väldigt svårt att jämföra fall.

Eftersom få andra kliniker har alla sina priser på hemsidorna kan djurägare gärna ringa runt och be om dem – innan något hänt, tipsar Jessica. För flera år sedan höll hon ett föredrag på en valpträff. En efter en somnade valparna i ägarnas knän.

– Det kändes hemskt att säga att ”om din valp blir påkörd om fem år, har du tänkt på om du vill operera och rehabilitera eller avliva den?”. Det är ju verkligen inte vad någon vill tänka på. Men det händer ju hela tiden. Och man måste vara förberedd. Annars blir veterinären den onde som vill hasta fram ett snabbt beslut.

– Av medicinska skäl kommer du inte att ha en vecka på dig att fundera, du kommer att ha en kvart på dig. Det är det som är så jobbigt, man kan inte göra det ”lite”. Antingen sätter man in behandling och då gör man allt. Eller låter man bli. Det är stora beslut. Det är alltid en chock om ens djur blir allvarligt skadat eller sjukt, men har man inte ens närmast sig tanken innan, har man ännu längre väg att gå när det händer, säger hon. ✕

”Premierna kan inte höjas mer”

Under åren 2018–2023 har Agrias skadekostnad per djur ökat med 45 procent, varpå priset på genomsnittspremien har ökat med 41 procent.

– Jag är rädd att kostnaderna för våra djurägare – vad det än beror på: fler inläggningar per dygn eller fler prover – leder till att det blir en lyx att ha hund. Agria kan inte öka våra premier år för år för att möta de stegrande priserna. Vi har suttit i dialog med de stora djursjukföretagen för att tillsammans försöka hitta en hållbar modell, men tyvärr är intresset från dem i princip noll. Vi lyfter därför detta på den politiska scenen och hoppas att Konkurrensverket gör något, sa Sverigechefen Patrik Olsson i somras under Agrias seminarium i Almedalen.

När vi talar med honom i november är han något mer positiv.

– Jag ser vissa ljusningar. Som det ökade anslaget till Jordbruksverket som ska stärka upp Distriktsveterinärerna så att det finns veterinärer tillgängliga dygnet runt. Även anslaget på 30 miljoner kronor årligen till SLU:s universitetsdjursjukhus, UDS, för djurvårdande utbildningar från regeringen är ett steg framåt.

Hur ser du på kritiken mot försäkringsbolagen, att ni genom höjda premier tjänar på pristegringen?

– Den stämmer inte. Vi ska se till att alla djur har så bra försäkringar och skydd det bara går. Tidigare har veterinärbristen varit det svåraste, nu är det pristegringen. Vi kan inte höja premierna mer.

Agria satsar nu på att hjälpa djurägare genom en egen sjukvårdskonsultation via app eller telefon.

– Är de osäkra på om de ska åka till veterinären kan de först få råd hos oss.

Han uppmanar alla att välja en hund med låg försäkringspremie.

– Det är en friskare ras. Varje ras bör bära sina egna försäkringskostnader, men skulle vi, som vissa av våra konkurrenter, låta djurägaren ta de faktiska kostnaderna som vissa raser kostar i veterinärvård hade premien blivit så dyr att de inte kunnat bli försäkrade. Vi vill inte göra så. Men som djurägare kan man påverka sina framtida veterinärkostnader genom att köpa friska raser. ✕

”UNDFALLANDE VETERINÄRBRANSCH”

Veterinärbranschen har varit väldigt undfallande i prisfrågan. Det säger veterinären Sara Molin.

Ganska mangrant har man antingen slutit upp och sagt att det inte varit någon prisökning eller så säger man att den prisökning som skett har varit helt relevant och rimlig”. Det säger veterinären Sara Molin, som arbetar som konsult för olika privatägda kliniker inom kirurgi och ortopedi.

Hon lyfter ofta prisfrågor på sitt Instagramkonto @veterinarmolin och tycker att man måste skilja på extrem spjutspetsvård och mer rutinmässiga åtgärder.

– Ska man göra ett ingrepp som max en halv procent av alla djurägare är intresserade av då kommer det att kosta mycket pengar – det tror jag alla kan köpa. Men att till exempel en livmoderinfektion på en tik, som är en av de vanligaste sjukdomarna på tikar, att det under de år som jag har jobbat gått från att kosta runt 20 000 – 25 000 kronor på dagtid till att kosta 60 000 – 80 000 kronor på dagtid: den prisökningen finns det varken fog för sett till inflation, veterinärernas eller djursjukvårdarnas ökade löner, ändrad behandling eller att det tillkommit ny forskning. Vi gör inte på något sätt annorlunda nu än för femton år sedan.

Branschen behöver en självvranssakan.

– Man kan alltid säga att det finns flera aktörer - djurägarna, försäkringsbolagen - men jag tycker att veterinärkåren som är en välutbildad välmeriterad kår ska kunna stå rakryggad och säga att här har det faktiskt skett en prisökning som i alla lägen inte är relevant. Man kan faktiskt få väldigt bra vård som inte når de här kostnaderna.

Det är en helt rimlig önskan att som djurägare kunna få reda på vad en operation kan kosta – innan djuret läggs in, betonar hon.

– Många djursjukhus är duktiga på att uppdatera vad priset ligger på när djuret är inlagt, men då är ju djuret redan under

Veterinären Sara Molin.

vård och det är inte så lätt, och ofta direkt olämpligt av många skäl, att flytta ett sjukt djur till en annan klinik om man känner att priset blir för högt.

Djurägaren ska långt innan djuret behöver vård ha kollat upp vilken typ av vård man vill kunna ge sitt djur och var i närområdet den går att få.

– Då räcker det inte att skriva ut att det kostar 1 500 kronor att kastrera en honkatt, det är inte den typen av behandlingar djurägaren vill veta priset på. Man vill veta vad en behandling kostar om djuret skadas eller behöver opereras.

Känner ägaren att hen i alla lägen är beredd att lägga obegränsade summor på vården och alltid vill ha tillgång till all den utrustning som finns i vårdväg, då är det till närmaste specialistdjursjukhus man ska vända sig.

– Men det finns också andra alternativ. Det behöver inte alltid vara specialistsjukvård som krävs och den vård som ges på mindre kliniker innebär inte en sämre vård. Det är en annan vårdnivå, men det är inte, som det ibland låter i debatten, bara på specialistsjukhusen djuren kan få en bra vård. Specialistdjursjukhusen har andra möjligheter i de mer avancerade fallen, men en livmoderinfektion opereras ju inte annorlunda på en mindre klinik.

Det finns sällan endast en bra metod i

Foto iStock

kirurgi. Vilken veterinären väljer beror på vem patienten är, vilken ekonomi ägaren har och vilken prestation man vill ha efteråt.

– Det viktiga är att vården alltid måste vara evidensbaserad och uppfylla ett gott djurskydd. Om vi tar benbrott på katt som exempel kan en ”golden standard” innebära att vi använder vissa typer av specialplattor för att stabilisera. En mediumvariant kan innebära att man använder en enklare typ av stabilisering, som stift. Det kommer inte att vara samma höga tekniska nivå och det kommer kanske inte att ge exakt lika bra resultat, men det ger ett så gott resultat att katten ändå får ett bra liv.

Korsbandsskada är den vanligaste orsaken till halta hos hund. Här finns många olika operationsmetoder.

– Med lite olika resultat och definitivt olika kostnader. En ettårig rottweiler som kanske ska träna bruks har ju helt andra behov än en trettonårig chihuahua som ska gå korta promenader. De måste inte ha exakt samma typ av behandling.

Vad tänker du om argumentet att djurägarna vill ha mer avancerad vård och därför kostar det mer?

– Det har generellt skett en attitydförändring hos många ägare, där många är villiga att betala mycket för sitt djurs vård. Det har gjort det möjligt att höja priserna. Men det är också så att djur i dag avlivas för att vården är för dyr. Det finns otroligt stora tekniska och kunskapsmässiga resurser – men folk har inte råd att betala.

Djurägarnas höga betalningsvilja har utnyttjats in absurdum, betonar hon.

– Folk har i dag inte råd i samma utsträckning och då får man köra kampanjer med lockpriser på olika undersökningar och vaccinerings för att locka till sig dem igen. Det är inte rätt att säga att det är djurägarna som driver på och vill ha en väldigt hög specialiserad vård så därför har vi de här höga kostnaderna. Vi som bransch ska vara rakryggad och transparent med vad det kostar, vill man få tillbaka folks förtroende ska man vara öppen och ha en prislista, som visar hur mycket ett korsband kostar att operera. Det märklige är att man både säger att djurägarna efterfrågar den här avancerade vården, därför har priserna ökat, och i nästa mening att priserna inte har ökat mer än inom ramen för den vanliga inflationen. Det går inte ihop.

Vad kan djurägaren göra?

– Välja en ras som är sund. Förutom trubbnosarna med sina andningsproblem finns även andra raser, som American Bully som är mycket osunda i sina kroppar. Det är vanligt att de får korsbandsskada när de bara är två år. Undvik du de mest osunda raserna och håller du sedan din hund i form, ser till att den inte blir överviktig, har en bra foderstat finns inte så mycket mer du kan göra. Jag tycker generellt att djurägare skuldbeläggs i dag. Det läggs för mycket ansvar på den individuella djurägaren för att den inte skulle gjort tillräckligt för att undvika att hunden blivit sjuk. Om alla hundarna i släkten är allergiska, vad skulle du gjort för att din hund inte skulle bli det? Ingenting. Det är inte ditt fel. ✕

Foto Sara Kollberg

Åsa Hagelstedt.

Stort problem för djurskyddet

Både de höga veterinärvårdskostnaderna och veterinärbristen är ett stort djurskyddsproblem. Det säger Åsa Hagelstedt, Djurskyddets Sveriges generalsekreterare.

– **Djurskyddslagen** säger att vi som djurägare är skyldiga att se till att våra djur får vård för sjukdom och skador men när priserna är för höga vet vi att det finns djurägare som väntar för länge med att söka vård för sitt djur vilket innebär att djuren lider. Vi vet också att djurägare tvingas fatta beslut om avlivning trots att djurets sjukdom eller skada är möjlig att åtgärda men där det blir för dyrt. En mardröm för varje djurägare!

Vad vill du ska göras?

– Eftersom alla parter skyller på varandra krävs det en oberoende översyn av veterinärvården i Sverige. Vi som konsumenter behöver både få veta vad vi betalar för och enkelt kunna jämföra priser mellan olika kliniker. Men vi behöver också få veta vart vinsterna hamnar.

Andra aktörer kan också påverka mycket.

– SKK har ett stort ansvar i att inte fortsätta tillåta avel av sjuka hundar som kräver avancerad veterinärvård för att klara av basala behov som att andas och springa. Djurägare har ett ansvar i att göra vad hen kan för att inte köpa en hund som riskerar att bli sjuk på grund av extremavel eller smuggling och att skaffa tillräckliga kunskaper för att inte åka till veterinären i onödan. Försäkringsbolagen har ett ansvar i att både kräva tydliga underlag från veterinärkliniker och att inte själva bidra till prisökningarna genom att låta varje ras stå för sina kostnader för att inte gynna extremaveln, säger Åsa Hagelstedt.

Veterinärvårdskostnaderna är en av Djurskyddets Sveriges prioriterade frågor under stämmeperioden 2024-2026.

– Vi kommer att påverka på alla sätt vi kan! ✕

”FÖRENKLING ATT PEKA UT ETT ELLER TVÅ FÖRETAG”

Anicuras och Evidensias intåg på svensk veterinärmarknad ser många som starten för de skenande priserna. Så ser de själva på utvecklingen.

Vilka är era förklaringar till de stora prisökningarna?
”Till viss del har priserna stigit, men våra priser har stigit i linje med marknaden och den inflation som Sverige har haft de senaste åren. Många gånger kan det också handla om att vi kan göra mer för djuret, att vi blir bättre på att ge djuret högkvalitativ vård”, skriver Rebecca Lindh, Head of Marketing and Communications, AniCura Sweden, som svarat via mejl.

Priset för en medelskada hos hund har ökat med 48 % i snitt hos Evidensia och med 36 % hos Anicura 2018–2023, enligt Agria.

– Det kan stämma, säger Marlene Areskog, Country Medical Director och chefveterinär Evidensia.

En studie från SLU visar att priset för en livmoderoperation på hund har ökat 27 % dagtid och 15 % jourtid mellan hösten 2022 och vintern 2023/2024. Att vården blivit bättre räcker inte som förklaring, enligt forskarna. De lyfter fram att marknaden där flera av de ”stora veterinärbolagen har krav på sig att göra ordentligt med vinst” har drivit på en prisökning. Evidensia är en av de största aktörerna inom svensk djursjukvård.

– I den här studien har man jämfört olika länder och ökningen har varit stor hos många av dem. Det är en global fråga, menar vi. Men att peka ut ett eller två företag är en kraftig förenkling. Det finns flera anledningar till att priserna gått upp. Vi har gjort stora satsningar, bland annat

”Att våra kostnader ökat beror på en cocktail av olika anledningar.”

anammade den medicinska utvecklingen. Nya vetenskapliga studier påverkar behandlingsmetoder, till exempel var det enkelt och billigt att behandla ormbett förr medan det numera rekommenderas inläggning. Vi har också anpassat oss kvickt till nya lagar. 2013 fick vi nya föreskrifter från Jordbruksverket om infektionsförebyggande arbete och de följdes av regleringar av vem som får göra vad inom djursjukvården, ny strålskyddslag och ökade krav på internutbildning av personal. Allt är positivt men det gav en stor kostnadsökning att uppfylla kraven, säger Marlene Areskog, Evidensia.

Alla kliniker har fått samma krav – hur kan det påverka just Evidensias kostnader så mycket?
– Vi är stora och blir ofta granskade av myndigheter och måste göra allt korrekt. Att våra kostnader ökat beror på en cocktail av olika anledningar, till exempel har vi lagt flera miljoner på att ha rätt ventilation för att kunna utföra antibiotikafri kirurgi. Det är en osynlig kostnad. Det som kan vara svårt att förstå för djurägaren är att all ökad administration också innebär frånvaro från klinisk verksamhet, att man inte kan ta emot lika många patienter som förr. Våra veterinärer har också fått bättre arbetsvillkor med begränsade arbetstider. Fler tar hand om djuren nu och vården är mer patientsäker. Som grädd på moset så har vi också haft en kraftig inflation. Även vi har, som alla branscher, haft kraftigt ökade kostnader för el, lokaler och inköpspriser.

Finns det krav från Evidensia och Anicura att veterinärerna ska dra in mer pengar till bolaget genom att föreslå fler provtagningar eller undersökningar?
– Nej, det är tråkigt att de missuppfattningarna sprids. Varje veterinär avgör själv vad patienten behöver, säger Marlene Areskog och Rebecca Lindh skriver att deras rekommendationer alltid utgår från djurets bästa.

Hur ser ni på att denna uppfattning finns hos många djurägare?
– Det är jättetråkigt för veterinärernas skull, att de blir sedda som om de inte hade eget inflytande. Vi vill att alla djurägare ska känna sig trygga – det är behovet som avgör behandlingen. Våra stora djursjukhus är ofta remissinstanser till andra mindre kliniker, vilket ger möjlighet och ofta behov av mer avancerade utredningar och behandlingar. Det påverkar priserna att ha tillgång till specialistsjukvård, säger Marlene Areskog.

Foto: Anicura
Rebecca Lindh.

Foto: Evidensia
Marlene Areskog.

”Alla som jobbar på våra kliniker och djursjukhus älskar djur och går till jobbet varje dag för att hjälpa de som behöver oss. Vi försöker alltid prata kostnader och alternativ med djurägare för att få dem att förstå hela processen så att de kan ta ett aktivt val för sitt djurs bästa. Det är viktigt att vi fortsätter upplysa djurägare om att alla prover eller behandlingar inte alltid ger oss det svar vi söker. Det betyder dock inte att det var onödigt utan då har vi uteslutit en sak och kan gå vidare i utredningen av djuret”, skriver Rebecca Lindh.

De stora specialistsjukhusen har tillgång till avancerad vård. Här sker en operation på en hund. Arkivbild.

Det finns stor efterfrågan på pristariffer för olika behandlingar av sjuka djur, inte bara förebyggande insatser som vaccinering, så att djurägaren i förväg kan sätta sig in i olika klinikers prisbild. Hur ser ni på att införa det?

– Hela veterinärvårdssektorn är ganska ung som företagsform. Det här med prisharmonisering och att kunna säga att vi pratar om samma saker har varit svårt. Vissa priser innehåller eftervård och vissa inte alls men jämförs med varandra. Vi håller på att se över arbetet med hur vi kan öka förutsägbarheten i priser för behandling av vissa typer av sjukvårdande ingrepp, säger Marlene Areskog.

”Vi specificerar många priser på vår hemsida där det är möjligt. Anledningen till att vi inte kan skriva ut alla priser är för att det varierar från fall till fall. Det kan bero på patientens allmäntillstånd, komplikationer och om det är akut. Det går alltid bra att ringa till våra kliniker och få ett prisförslag.”, svarar Rebecca Lindh.

Vilka lösningar ser ni för att hejda de all högre kostnaderna?

– Vi gör det vi kan för att erbjuda en mer kostnadseffektiv vård. Det kommer hela tiden ny cool teknik och jag hoppas att den ska göra vården mer kostnadseffektiv, att det avlastar oss och att det blir billigare analyser. Det är jätteviktigt att man börjar prata mer om vad det kostar att ha djur. För det är dyrt. Gör allt förebyggande som

går för att hålla ditt djur friskt. Veterinärer behöver bli bättre på att kommunicera det som vi ser och vet om vad man kan se upp med hos olika raser. Prognosen är att den allmänna inflationen och ränteläget kommer att lugna ned sig och förhoppningsvis sker inga fler större kostsamma regleringar av veterinärvården än på ett tag. Då bör priserna stabilisera sig, säger Marlene Areskog. Även Rebecca Lindh lyfter fram att veterinärerna kan utbilda djurägarna i att hålla sina djur friskare.

Djurägare, vars djur genomgått röntgen, ultraljud och andra undersökningar där kostnaderna kan landa på 26 000–40 000 kronor där försäkringen gäller och djurägaren ”bara” behöver betala självriskan, undrar om dessa höga kostnader kompenseras för det minus för undersökningar (tänder och vaccinationer) som inte täcks av försäkringen?

”Vår prissättning för olika behandlingar och tjänster grundar sig i de dagliga utgifterna och det påslag som de behöver ha för att underhålla och utveckla en högkvalitativ djursjukvård”, skriver Lindh.

– Vi har inte satt några priser med utgångspunkt i huruvida det täcks av försäkring eller ej. Både tandvård och CT-röntgen är ganska dyrt, trots att flera försäkringsbolag inte täcker någon av de kostnaderna. Men självklart finns det behandlingar som med tiden visat sig inte bära sina egna kostnader. Det kan bero på att behandlingen blivit mer komplex, och

att det visat sig först i efterhand att priset är för lågt. Vi kollar kontinuerligt på våra priser för att få täckning för behandlingarna, säger Areskog.

Evidensia har kritiserats för att deras priser på vaccinationer inte ens täcker inköpet av läkemedlet och genom att dumpa priserna ta kunder från de mindre aktörerna som behöver dessa intäkter.

– Det är egentligen en kampanj för att så många som möjligt ska vaccinera sina djur så att vi får en förbättrad allmän djurhälsa i landet.

Kampanjen avslutas inom kort, men priserna kommer att vara lägre än tidigare. Kan du förstå kritiken?

– Vi värnar om alla kollegor och samarbeten i branschen och har förståelse för deras position i frågan, säger Marlene Areskog. ✕

Evidensia Sverige AB

- Ingår i IVC Evidensia som finns i 20 länder med över 2 500 djursjukhus och kliniker.
- 61 kliniker och 18 djursjukhus i Sverige.
- Omsatte 2,4 miljarder 2023.

AniCura Sweden AB

- Ägs av Mars Petcare med totalt 4 000 anställda i 14 länder med 450 djursjukhus och kliniker.
- 33 kliniker och djursjukhus i Sverige.
- Omsatte 1,4 miljarder 2023.

MARKNADEN LÖSER INTE PROBLEMEN

Referensprislista. Ny översyn från Konkurrensverket. Det efterlyser flera politiker och branschorganisationer.

Med den snedvridna konkurrensen på marknaden går det inte längre att låta marknaden själv lösa problemen. Det enades flera politiker och djurbranschföreträdare om i somras under försäkringsbolaget Agrias Almedalseminarium.

Karolina Lagerlund, vd för Hästnäringens nationella stiftelse, HNS, tog upp att mycket har hänt under de sex år som gått sedan Konkurrensverket kom med sin förra rapport 2018.

– En ny behövs. Pristransparensen måste

öka. Det finns hur mycket data som helst på veterinärfakturan om vad som gjorts, det kan inte vara omöjligt att skapa transparens inför ett besök mot sina kunder inom ett intervall hur mycket det kan kosta. Vi måste vara flera som ställer de här kraven från konsumentens sida. För det finns uppenbarligen ett motstånd från djursjukvården att göra det, sa Karolina Lagerlund.

Svenska kennelklubbens vd Kees de Jong betonade att fler veterinärer behövs men det löser inte den akuta kritiska situationen med rusande veterinärpriser.

– Vi kan ha 200 nya veterinärer, det

kommer inte lösa problemet. Vi har två starka aktörer och vi har försökt ha dialog med dem – de lämnade rummet. Ge Konkurrensverket i uppdrag att ta fram en referensprislista som på ett enkelt sätt ger konsumenterna kunskap och som även blir prisreglerande över tid. Det uppdraget ska ges rätt omgående, sa han.

Just pristariffer har Tyskland infört som ett krav för sina veterinärkliniker och djursjukhus. Och i Frankrike fick i fjol fyra kliniker, varav en från Evidensia och två från Anicura, stängas. Högsta domstolen slog fast att trots att företagen följt den franska lag som säger att veterinärer ska vara majoritetsägare i klinikerna, hade bolagens stadgar sådana luckor att minoritetsägare kan besluta om förändringar. Lagen är till för att stävja vinstintresse och

värna veterinärernas oberoende, vilket VeterinärMagazinet skrivit om. Samma källa lyfte nyligen att i Storbritannien undersöker den brittiska konkurrensmyndigheten, CMA, om regelverket ska ändras då sex stora kedjor, där Evidensia IVC är en, förvärvat så många fristående kliniker att det bara är 45 % kvar. 2013 fanns 89 %. Konkurrensen snedvrids och djurägarna riskera betala för mycket.

Agnes Fabricius, som i somras var vd för Agria, gav de svenska politikerna en skarp uppmaning under seminariet:

– Ni politiker måste åstadkomma det som andra länder åstadkommit: Återskapa konsumentmakten inom svensk djursjukvård!

Riksdagsledamoten Adam Reuterskiöld (M) sa att på kort sikt önskade han att det blir enklare för utländska veterinärer att arbeta här och på lång sikt att:

– Konkurrensverket bör titta på konkurrensläget.

Magnus Oscarsson (KD) var inne på samma linje:

– Ge uppdrag till Konkurrensverket. Se till att det finns veterinärer i hela landet, sa han.

– Bygg upp en grundstomme i hela landet av veterinärer! Jag är så tacksam för alla veterinärer som finns och arbetar när ni inte ska arbeta för att rädda våra djur på kvällar och helger, sa riksdagsledamoten Emma Nohrén (MP).

Både socialdemokraternas partiledare Magdalena Andersson och den tidigare landsbygdsministern Anna-Caren Säterberg (S) har lyft frågan i höst.

I slutet av november krävde Säterberg i Dagens Industri att det städas upp "i marknadskaoset i djursjukvården". "Riskkapitalbolagen tjänar multum på sjuka djur, där kostnaderna lämpas över på vanliga djurägare", skriver hon och fortsätter: "både veterinärvård och djurförsäkring är ofta betydligt dyrare i Sverige än i andra europeiska länder. (- - -) Det är absurt och ingenting annat än ett marknadsmisslyckande."

Hon har fyra förslag:

- Öka pristransparens hos veterinärbolagen.
- Förbättra jämförelseverktyg mellan försäkringsbolagen.
- Stoppa vinstintresset och återför makten till veterinärerna.
- Säkerställ veterinär beredskap genom krav på privata aktörer. Inte bara distriktsveterinärerna ska ha krav på jourberedskap. ✕

"ÖVERSYN INTE AKTUELL"

Landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) berättar vad han tänker göra åt djursjukvårdskostnaderna.

Veterinärvårdspriserna skenar. *Vad är din syn på detta?*

– Som hundägare, jag har en jaktlabrador som heter Sam, har jag den största sympati för att man vill göra allt man kan för det djur man älskar. Jag är också väl medveten om att vi har sett ökade priser inom djurhälsovården som kan vara kännbara. Prisvecklingen har troligen påverkats av flera olika faktorer. Dels har veterinärbranschen genomgått stora strukturförändringar de senaste åren, dels är djurägare beredda att göra mer för sina djur. Djurhälsovården är också mer avancerad i dag än tidigare. Fler frågar helt enkelt efter mer specialiserad vård för sina sällskapsdjur. Dessutom råder det brist på veterinärer, vilket påverkar marknaden.

Hur oroande är situationen när djurägare inte har råd att ge sina sjuka djur vård?

– Regeringen vill förbättra djurhälsovården och jobbar med flera åtgärder för att komma framåt här. Samtidigt kommer vi inte ifrån att det i grunden även finns ett ansvar för var och en att noga fundera igenom vilka förutsättningar man har innan man skaffar sällskapsdjur.

Vad ser du för lösningar?

– Vi behöver fler veterinärer och djurskötare, och har därför sett till att det finns fler nybörjarplatser på utbildningarna. Det är långsiktigt viktigt för kvaliteten och tillgängligheten att det finns tillräckligt med utbildad personal.

– Och i oktober fattade vi beslut om en lagrådsremiss som heter "Bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård". Den bygger på utredningen med samma namn. I den lägger vi fram olika förslag på ändringar i lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård, ändringar som kan göra det lättare för utländska veterinärer att komma hit och arbeta. (3 december kom propositionen, reds anm)

Gör ni något mer?

– Ja, vi gör även satsningar på djursjuk-

Landsbygdsminister Peter Kullgren.

vården i budgeten för nästa år. Vi satsar 30 miljoner kronor på Jordbruksverket för att det ska finnas veterinärer dygnet runt i hela landet.

– När det gäller beredskap under jouttid menar vi att det finns skäl att överväga hur de privata aktörerna kan ta ett större ansvar. Därför har vi tillsatt en utredning om jourberedskap som ska vara klar i augusti nästa år. Utgångspunkten är att det fortsatt ska finnas tillgång till veterinärer dygnet runt.

Flera partier, försäkringsbolag och djurbranschorganisationer efterlyser en ny översyn av svensk veterinärvård av Konkurrensverket. Den senaste gjordes 2018. Är detta något du kommer att föreslå?

– Det finns inga sådana planer just nu från min sida, men det står förstås dem fritt att tipsa Konkurrensverket om de ser ett konkurrensproblem. ✕

Fotnot: Jordbruksverket bad om 103 miljoner kronor 2025, samt ytterligare 133 miljoner kronor/år för 2026 och 2027 för att klara uppdraget, skriver ATL.

If är stolt samarbetspartner
till Djurskyddet Sverige.

Att slicka sina sår hjälpes lite.

Ifs kattförsäkring hjälpes mycket.

Det sägs att katter har 9 liv men om katten råkar illa ut kan den behöva vård. Idag saknar varannan katt i Sverige försäkring och det kan bli en dyr historia att besöka veterinären.

Tillsammans med Djurskyddet Sverige vill vi därför få fler katter försäkrade eftersom det gör djurlivet så mycket tryggare. Råkar din katt bli sjuk eller skadad behöver du inte betala hela veterinärkostnaden själv – dessutom ingår obegränsade samtal till den digitala veterinärvårdstjänsten FirstVet så att du och din katt slipper lämna hemmets lugna vrå om det inte behövs. Det är vad vi kallar en kattförsäkring som hjälper mycket.

Få fler katter
försäkrade

FirstVet
ingår

Rabatt på
försäkringen

Skanna QR-koden, gå in på
if.se/djurskyddet eller ring
0770-117 177 för att försäkra
din katt eller hund.

Förbered för djuren vid kris

I den nya broschyren om hur vi kan förbereda oss om krisen eller kriget kommer har djuren fått en egen sida. Men det räcker inte.

Tyvärr är omvärlden nu så osäker att MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, tryckt upp en ny guide för vad vi ska göra vid en kris. MSB har tidigare mött skarp kritik då de inte inkluderat djuren i skyddsarbetet. Längre hade de endast det kritiserade rådet på sin hemsida att "med extra förråd av mat och vatten, har ditt djur goda förutsättningar att klara sig på egen hand tills du är tillbaka" om ägaren skulle vara tvungen att söka skydd i skyddsrum.

I den nya broschyren har djuren fått ett kapitel. Du som har husdjur är rubriken och även om det inte erbjuds konkret hjälp från samhällets sida, det står fortfarande inget om var djuren ska ta vägen om ägaren behöver söka skydd i skyddsrum, så är djuren i alla fall inkluderade.

Vid luftangrepp uppmanar MSB att söka skydd i t-bana, källare och garage med sitt djur. De har kvar det kritiserade rådet att ställa fram mat och vatten om man måste lämna djuret, dock uttryckt så här: "Måste du lämna husdjuret hemma kan du ställa fram extra vatten, samt extra foder om ditt husdjur klarar fri tillgång till mat."

MSB tipsar också om bra saker att ha hemma, som burar, vatten, foder, djurläkemedel, som räcker i en vecka för djuret. Det betonas att djurägaren även vid kris och krig har ansvaret för att ens djur mår

bra. För information om vad den som ansvarar för lantbrukets djur eller hästar bör tänka på hänvisas till Jordbruksverkets, SJVs, hemsida.

– Det är ett steg framåt men jag tycker fortfarande att mycket relevant information saknas. Myndigheten konstaterar ju själva att man sett att människor tar med sina djur när man tvingas fly eller söka skydd, exempelvis från Ukraina, då hade det varit rimligt att utgå från att det är så djurägare kommer göra även i Sverige. Att man nu nämner alternativ till skyddsrum är bra, säger Åsa Hagelstedt, generalsekreterare Djurskyddet Sverige.

Gotlands länsveterinär Ebba Schwan sa i en intervju med P4 Gotland att det viktigaste är att börja tänka på vad vi kan förbereda. Den som bor i glesbygd och inte varken har tillgång till t-bana eller källare kan kanske söka skydd hos en granne, tipsade hon. Om lantbrukets djuren sa länsveterinären i P4:

– Det är inte lätt, men man behöver göra en plan. Stora djur som grisar och kor måste kunna flyttas och då gäller det att vara ute i god tid: Vad har jag för transportmöjligheter? Finns det någon mottagningsplats? Det borde också ingå i en krishantering på myndighetsnivå. Tanken är att precis som med sällskapsdjuren:

fundera, gör dig beredd så mycket du kan. Men just nu finns många frågetecken.

På SJV:s och SLU:s Vetenskapliga råd för djurskydds årliga djurskyddskonferens den 17 november lyftes djur och beredskap i en egen programpunkt.

Professor Lotta Berg underströk att i djurskyddssammanhang ska man komma ihåg att djurskyddslagstiftningen inte har någon särskild krisparagraf, den slutar inte att gälla vid kris, utan ansvaret för djuret ligger kvar hos djurhållaren eller djurägaren.

– Organisationer och djurägare kan själva planera mycket, givetvis tillsammans med myndigheterna, men man förväntas som djurägare att under en kortare kris själv kunna ta hand om sitt djur och ha en rimlig plan för hur, sa hon och lyfte även fram att många ägare aldrig överger sina sällskapsdjur vid kriser eller evakueringar.

– Det måste vi som samhälle kunna hantera och anpassa oss efter! ✕

Även SVA, SLU, flera andra myndigheter och organisationer har tagit fram ett häfte till lantbruksföretag om krisen eller kriget kommer.

1 GÖR EN BEREDSKAPSPLAN

Var kan du ta vägen med dina djur vid kris? Vilka telefonnummer måste du ha? Skriv ner dem på ett papper, eftersom du inte kan lita på att din mobiltelefon eller dator fungerar vid en kris. Hur kan du flytta dina djur? Har du djurtransport? Vilka transportörer finns i närheten? Skriv upp deras nummer! ✕

2 UNDERSÖK I FÖRVÄG

Har du djur i stall: Vilka alternativa vägar finns från gården om den vanliga inte är framkomlig? Kan du flytta dina djur? Kan du ta emot vatten? Om du inte kan flytta alla: Gör en prioriteringslista. Vilka djur ska du ta med dig? Kan de släppas ut i hagar? Hur ska lidandet för de djur som blir kvar på gården minimeras tills du är tillbaka? Skriv ner på papper om någon annan kommer till gården. Säkerställ att djuren har foder, vatten och ventilation. ✕

5 RÅD INFÖR EN KRIS

– Det är inte roligt att tänka på, men ju fler förberedelser du gjort innan krisen kommit, desto bättre rustad är du när den är här, sa Johan Loberg, vid SJV:s beredskapsenhet. Under djurskyddskonferensen i november gav han och Lotta Andersson flera råd till djurhållare. Här är några!

Text Katarina Hörlin Källor Lotta Andersson & Johan Loberg, vid Jordbruksverkets beredskapsenhet Foto iStock & Malin Strandvall/Unsplash

3 PLANERA UTSLÄPP

Måste du släppa ut djuren? Se till att hagarna har skydd. Planera för hur foder och vatten ska ges i hagarna. Ladda ner SVA:s krisbroschyr från deras hemsida, www.sva.se, med flera tips till dig som har djur inom lantbruket. ✕

4 TÄNK PÅ DET VÄRSTA

I långvariga krislägen kan avlivning vara ett sista alternativ.
– Tänk igenom detta även om det bär emot, du som djurägare har alltid ansvaret för ditt djur. Kan du om inga andra sätt återstår få ditt djur avlivat på ett tillämpligt sätt? Skriv upp nummer till företag eller jägare som kan utföra det. Prata gärna med dem i förväg, sa Lotta Andersson. Avlivning kan vara det mest skonsamma för djur som behöver läkemedel vilka inte går att få tag på under ett utdraget krisläge. ✕

5 UTBILDA DIG

Svenska Blå stjärnan har bra första hjälpenkurser för djurägare. Sök: Krisberedskap på deras hemsida: <https://svenskablustjarnan.se/>
MSB har krisövningarna Öva enkelt, som vänder sig till organisationer inom svensk krisberedskap, på sin hemsida: www.msb.se ✕

Våra volontärer är viktiga

Tydliga avtal och massvis med kommunikation. Det är så Djurskyddet Örnsköldsvik får sin volontärverksamhet att fungera effektivt.

Ar 2021 startade Örnsköldsviks första katthem. Det heter Lunnebo och drivs av Djurskyddet Örnsköldsvik. Ifjol hjälpte de 200 katter. En förklaring till att verksamheten löper på så bra, trots ett stort intag av skygga katter, är deras genomtänkta satsning på volontärer.

– Utan dem hade det inte gått. Vi är tio ideellt arbetande styrelsemedlemmar, har inga anställda och ska sköta om 35 katter, säger Katrin Bylund, styrelseledamot och ansvarig för veterinärbokning för katterna.

Varje volontär skriver på ett avtal.

– Där tar vi upp tystnadsplikten. De får inte berätta om sådant som inte berör obehöriga, till exempel vem katterna som omhändertagits tillhört.

Praktiska saker som att inte lämna ut koden till nyckelhållaren, ta ansvar för sina tillsynspass och vara en representant för föreningen ingår också i avtalet.

– Det är viktigt att allt är tydligt, både för volontären och oss i styrelsen, säger Ann Johansson, styrelseledamot och ansvarig för föreningens hemsida. Hon och Katrin höll ett mycket uppskattat föredrag under djurhemsträffen i oktober om hur de arbetat fram sitt volontärsystem.

Till träffen hade djurhemsansvariga från Djurskyddet Sveriges lokalföreningar runt om i landet kommit och den övergripande frågan var: Hur kan Djurskyddet Örnsköldsvik dra till sig och behålla så många volontärer?

– Kommunikation är förklaringen. Vi kommunicerar väldigt aktivt i sociala medier att vi behöver volontärer och delar en film som visar vad en volontär förväntas göra hos oss.

Filmen finns att se på föreningens hemsida. Många söker sig också till dem efter tips från andra volontärer. När en potentiell volontär kommer till Lunnebo katthem får den en genomtänkt introduktion.

– Först går vi igenom allt som de förväntas göra, sedan tar vi en rundtur på katthemmet. På väggen sitter ett schema som tydligt visar vad som ingår i varje pass. Om de fortfarande är intresserade blir nästa steg att gå med någon som är van under två till tre tillsynspass.

Därefter är volontären redo att skriva under volontäravtalet och själv bli ansvarig för sina pass. I dag har föreningen 70 volontärer. Just nu är ungefär 15 katter placerade i tio jourhem och inne på Lunnebo, som har tillstånd för 35 katter, är kvoten fylld.

– När det är många katter inne kan volontärerna vara två på passen.

Förmiddagspasset sträcker sig från klockan 06–12. Då ska alla kattmat-skålar diskas, kattlådor tömmas, foder och vatten delas ut och andra punktinsatser

göras. Socialisering pågår 12–18. Då är det lugnt på katthemmet och en bra tid för att socialisera katterna.

– Volontärerna får gärna göra det, vissa är särskilt intresserad av socialiseringsarbetet.

Det är på katthemmet skyggisarna finns, jourhemmen vill eller klarar oftast inte att ta emot en riktigt skydd katt.

– Det har vi total förståelse för, det är också viktigt att katterna hanteras av personer som känner sig säkra och lugna. Men socialiseringen är en viktig del av arbetet i att få en katt trygg, så vi är tacksamma för de volontärer som gör det.

Kvällspasset startar vid klockan 17–18 och sträcker sig till midnatt. Under denna tid sker samma sysslor som på morgonpasset. Under varje pass ska även ett rum städas mer noga.

Schemat över tillsynspassen har Djurskyddet Örnsköldsvik digitalt. De använder kalkylark i google. Varje volontär ska ta ett pass i veckan.

– Har man skrivit upp sig på ett pass måste man komma. Här är vi stenhårda. Visst, det kan hända saker i sista sekunden som man inte rår över och ser man till att

Katrin Bylund och Ann Johansson med Stella och Elsa på Lunnebo katthem.

informera oss och försöka ordna ersättare eller larmar om hjälp är det okej. Vi har en messengertråd där alla volontärer och styrelsemedlemmar chattar. Men dyker man bara inte upp så sätts hela verksamheten på spel. Därför har vi regeln att om man inte kommer på sitt pass en gång och inte har förvarnat får man en tillsägelse.

Händer det tre gånger avslutas volontärkontraktet.

– Det handlar om förtroende och ansvar. Det är för katternas skull man åtar sig arbetet och det är redan tuftt att få ihop schemat även om vi har relativt många volontärer. Kommer man inte fallerar allt.

Styrelsen består av tio personer och alla utom två, som är befriade, har jour i en vecka, var åttonde vecka. De har inga anställda.

– Vi gör stickprovskontroller för att se att allt som ska göras under ett pass också görs. Det är viktigt. Någon gång har vi varit med om volontärer som i princip gått hem efter någon timme. När vi frågade varför sa de att de hunnit med allt. Men det är helt omöjligt att hinna sköta allt på så kort tid. I det fallet delade vi på volontärerna så att de fick gå olika pass.

Förutom katter tar de även emot kaniner och gnagare, men dessa bor i jourhemmen.

De flesta av de förvildade katterna kommer via samarbetet med länsstyrelsen.

– Det är både från kattsamlare och kolonier. Vi introducerar alla volontärer i hur det går till att fånga katter i fällor och

de blir ofta förvånade över hur fin fällan är. Vill de hänga med och fånga en katt får de gärna det. I messengertråden berättar vi när det är dags.

Några katter kommer som omplaceringar från privatpersoner.

– Då tar vi en avgift på 500 kronor om katten är id-märkt, registrerad och kastrad, annars blir det 1500 kronor. Kommer katten från någon som inte ens har mat till sig själv blir det ingen avgift.

Hittills i år har de tagit emot 200 hemlösa katter. Volontärerna kan få förtur till en katt under förutsättning att styrelsen bedömer att det är en bra matchning.

– Det är vanligt att en volontär och en katt passar ihop! Så det tycker vi bara är roligt, om de hittar varandra, men det blir ingen prisreduktion. ✕

Så stöttar volontärerna

- Hjälpa vid infångandet av katter i fällor
- Ha koll på riggade fällor
- Skjutsa till veterinären
- Bakjour till styrelsens jourpass
- Uppgifter kopplade till specialkunskaper, en med datorvana kan fixa med hemsidan

Styrelsens ansvar

- Försäljning av katterna
- Intag av nya katter
- Kontakt med intresserade köpare
- Kontakt med allmänheten/jourtelefonen

Stort ideellt engagemang

44 procent av svenskarna har engagerat sig ideellt det senaste året. Det visar Volontärbyråns undersökning Volontärbarmetern 2024.

Engagemanget har varit högt i flera år. Störst är det i åldersgruppen 65–72 år, där mer än hälften, 52 procent, hade engagerat sig 2023. Hela 72 procent av de svarande kunde tänka sig ett ideellt uppdrag i framtiden. Mest intressant var:

- Sport och fritid (36 %)
- Barn och ungdom (25 %)
- Djur och natur (25 %)
- Kris- och samhällsberedskap (21 %)
- Sociala frågor (20 %)

– De allra flesta, 7 av 10, som deltog i undersökningen vet hur de ska gå till väga för att engagera sig ideellt, säger Emma Brossner Skawonius, engagemangschef Djurskyddet Sverige.

Bland unga vuxna (18–29 år) hade endast 34 procent engagerat sig ideellt och knappt hälften svarade att de visste hur de skulle göra för att få ett volontäruppdrag.

– Civilsamhället skulle kunna bli bättre på att nå ut till de unga, säger Emma Brossner Skawonius.

Vanligaste skälet till att människor inte engagerade sig ideellt var att de inte hade tid (62 %), inte hittat något som passade (25 %) eller inte visste vad som fanns (11%).

– Även detta tyder på att engagemanget skulle kunna öka ännu mer om svenskarna hade bättre kunskap om vilka ideella uppdrag som finns! ✕

Emma Brossner Skawonius.

Foto: Istock

Djur och natur hamnade på delad andraplats bland mest intressanta ideella uppdrag.

Kattkompis eller ej?

En del katter vill ha en kattkompis. Men inte alla. Och alla sociala katter passar inte heller ihop. Elin Hirsch manar till försiktighet med generella krav på nya hem.

Konflikter mellan katter i hemmet återkommer i många studier som en av de vanligaste anledningarna till att en katt lämnas in, eller återlämnas, till ett djurhem efter omplacering. Frågan om katter har behov av en kattkompis eller inte är en av de vanligaste jag får, och även en av frågorna som dök upp under min föreläsning för Djurskyddet Sveriges lokalföreningar på Djurhemsdagarna i oktober. En fråga som inte har ett enkelt svar, men som vi nog behöver överväga. Framför allt när det kommer till vilka rekommendationer som bör finnas vid omplacering av katter.

Att skaffa katt innebär att ta ett långsiktigt ansvar, att planera inför framtiden och hur individens välfärd ska säkerställas livet igenom. En viktig del i detta är att se till att vi kan erbjuda en lämplig miljö för katten, även när det kommer till den sociala miljön. Men vad innebär en lämplig social miljö för katter? På artnivå och för enskilda individer?

Jag tror att vi först behöver skilja på behov av social kontakt med andra katter och med oss människor. För dessa verkar oberoende av varandra. En katt som är väl socialiserad mot människor behöver inte uppskatta, eller ens tolerera, närvaro av andra katter. Och vice versa. Det vi kan vara säkra på är att för socialiserade katter finns behovet av social kontakt. Men

behovet kan vara riktat mot andra katter, människor eller båda. Därför bör vi vara försiktiga med att generalisera sociala förmågor och behov.

Den domesticerade katten är unik ur flera perspektiv, vilket bidrar till ökade krav på oss som ansvarar för eller lever tillsammans med en eller flera katter. Kanske tydligast när det kommer till katters förutsättningar för, och behov av, sociala interaktioner.

Katten härstammar från en ensamlevande territoriell art, den nordafrikanska vildkatten. Varken i dag, eller vid något tillfälle under vår samexistens, har människan fullt ut kontrollerat artens reproduktion och därigenom de egenskaper som förs vidare till kommande generationer. Än i dag pågår ett genetiskt utbyte mellan katter som hålls som sällskapsdjur och de som lever som förvildade. Det innebär bland annat att dagens katt är relativt lik sin anfader. Katter håller fortfarande revir och viktiga beteenden för överlevnad som att jaga och äta sker individuellt. Det samma ser vi hos katter som lever fritt i kolonier.

Utöver detta förändras katters sociala be-

hov under dess utveckling och det finns en stark individuell komponent. Olika katter har olika förmågor samt behov baserade på genetiska förutsättningar och tidigare erfarenheter. Även om de lever i liknande miljöer.

Tittar vi då på den domesticerade katten som art kan vi se en enorm flexibilitet i social organisation. Katter kan leva helt ensamma eller som del av en stor kattkoloni – och allt däremellan. Detta baseras på individens förutsättningar och hur miljön ser ut, såsom tillgång på föda och revir. Men denna flexibilitet ser vi på artnivå och inte hos enskilda vuxna katter, som ofta är mindre flexibla.

Kattungar däremot är sociala varelser med stort behov av att samspela med framför allt andra kattungar. Detta eftersom det är under social lek, men även andra former av interaktioner, som en kattunge lär sig vara katt. Den lär sig att läsa av andra katters signaler för att hantera framtida konflikter, vilka beteenden som minskar risken för konflikt och exempelvis hur kraftigt ett bett får vara. Detta är avgörande erfarenheter. Inte bara för ett liv med andra katter utan även för interaktioner med oss människor. Stu-

"Alla sociala katter passar inte ihop."

Foto: iStock

Kattungar är sociala och lär sig att vara katt i samspel med andra kattungar. Vid 14-15 veckors ålder avtar den sociala leken.

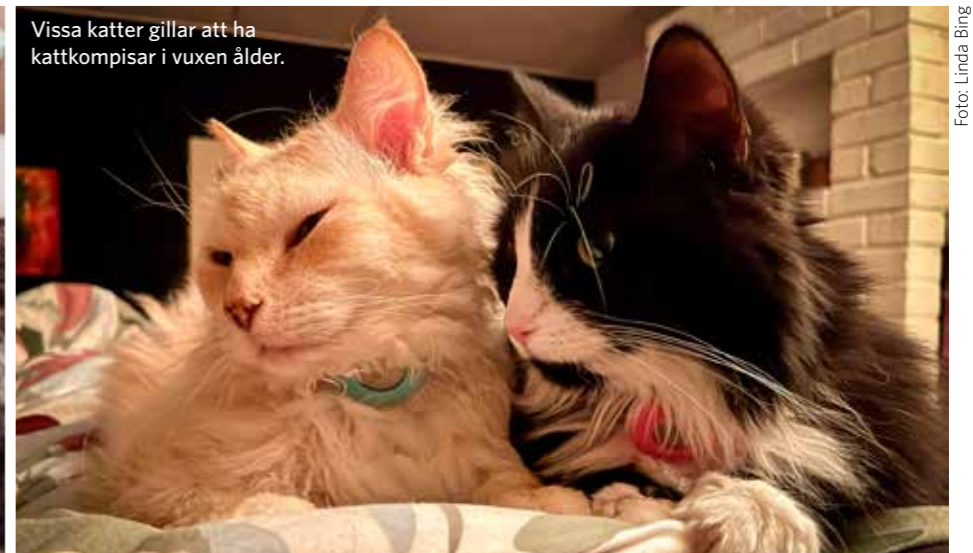
En del katter tycker absolut bäst om att vara för sig själva och vill inte dela rum med någon annan katt.

Foto: Linda Bing

Foto: Chris Abney/Unsplash

En katt som är väl socialiserad mot människor behöver inte tolerera närvaro av andra katter.

Vissa katter gillar att ha kattkompisar i vuxen ålder.

Foto: Linda Bing

dier av bland annat frilevande kattungar har visat att denna lek, den sociala leken, börjar avta runt 14-15 veckors ålder för att sedan i princip upphöra. Samtidigt visar både laboratoriestudier och studier på mer frilevande katter att social lek påverkas av kattungens beroende av honan. En anpassning från att vara mer beroende av den sociala miljön (honan och kullsyskonen) till att bli en mer självständig individ sker. Den minskade sociala leken sammanfaller därför delvis med tiden då en kattunge blir självständig.

En ytterligare faktor är att katter uppnår sexuell mognad, det vill säga reproduktiv mognad, betydligt tidigare än social mognad, vilken är den tid då en katt uppvisar vuxna sociala beteenden och håller eget revir. Denna sociala mognad verkar infalla runt 3-4 års ålder och kan då skapa konflikter mellan katter som tidigare kommit överens. Kanske till och med levta hela sina liv tillsammans. Tillsammans med

den starka individuella komponenten, och förändringar som kan ske över tid, vill jag mana till försiktighet med generella "krav" på nya familjer och hem. Individens behov av social kontakt med andra katter, och de förutsättningar som finns i hemmet, behöver vara vägledande. Alla katter vill inte ha en kattkompis. Vissa vill. Men inte heller alla sociala katter passar ihop.

Att ta ställning till eventuella framtida konflikter redan vid omplacering är en viktig del i att minska risken för att konkurrens uppstår som sedan skapar konflikter och slutar med att en av katterna behöver lämna sitt hem. Finns däremot möjlighet att redan från början ha spridda resurser i hemmet – såsom kattlådor, matskålar och viloplatser – och låta katterna välja graden av interaktion kan uppkomst av problem undvikas. Spridda resurser gör att katterna har möjlighet att skapa och hålla ett eget område.

Kanske en ytterligare del av lösningen är att omplacera de kattungar där kullen fungerar socialt lite senare än 12 veckor? Efter 14-15 veckor infaller separationen under perioden när den sociala leken börjat avta och en mer självständig individ vuxit fram, och behovet av social kontakt med andra katter inte är lika starkt. Framför allt bör en senare omplacering ske i de fall då det nya hemmet enbart har förutsättningar att hålla en katt eller inte kan skapa separata områden så att katterna kan undvika varandra. Att separera senare verkar även skydda mot uppkomst av vissa oönskade beteenden som aggression riktad mot människor.

För syftet med rekommendationer vid omplacering bör ju vara att utifrån individ- och hemmet skapa de bästa förutsättningarna inte bara för den omplacerade katten, utan även befintliga familjemedlemmar, så att alla kan få ett gott liv tillsammans i ett för alltid hem. ✕

Unik empatistudie igång

Ett nytt projekt analyserar hur förskolebarns empati utvecklats när de arbetar med Mini-REDE. Djurskyddet Kronoberg stöttar ekonomiskt.

Djurskyddet Kronoberg finansierar projektet med 250 000 kronor. – Det blev möjligt efter ett arv av Solveig Andersson i Växjö. Vi valde att satsa Solveig Anderssons pengar i REDE eftersom vi anser att det är mycket viktigt att tidigt i barnens liv träna dem i att visa respekt för och känna empati med sina medvarelser, såväl människor som andra djur. I samhället ser vi numera fler och fler exempel på svårt empatistörda barn som deltar i olika våldshandlingar, både fysiskt våld och mobbning, säger Björn Dahlén, ordförande i Djurskyddet Kronoberg, som tror att REDE är ett verktyg som kan hjälpa till att förebygga. – Naturligtvis behövs en rad andra satsningar från samhällets sida, men ju mer forskningsresultat som kan uppvisas desto större chans att få beslutsfattare att inkludera REDE i förskolans och lågstadiets läroplaner, säger han.

vi upptäckte efter en tid att några tyckte det var för högt tempo. Pedagogerna ville hellre landa en längre tid i varje övning så nu har vi förlängt projektet fram till juni ut för dem som önskade ett lugnare tempo. Men några förskolor följer ursprungsplanen. Ambitionen var att de skulle göra alla Mini-REDEs övningar och det kommer nästan att bli så, säger Helena Risinger. Resultatet presenteras i en rapport. – Vi kommer att använda resul-

tatet för att utveckla övningarna och titta på arbetsmetoden. Det kanske är en metod som vi ska arbeta med i framtiden!

De flesta övningarna, som kan handla om att djur har känslor och egna behov precis som människor och att det är viktigt att respektera vad andra känner, är framtagna av etolog Kerstin Malm och pedagog Dag Einarsson, i samarbete med REDE och Djurskyddet Sverige. Övningarna bygger på forskning om empatisk utveckling och relationen mellan människa och djur. De är anpassade för att passa in i läroplanen. ✕

Barn samtalar, gör övningar och lär sig att djur också har känslor. Fotot är från en tidigare REDE-övning.

Foto: REDE

Den 3 september startade projektet, där tio förskolor från de sex kommunerna Lessebo, Växjö, Uppvidinge, Älmhult, Alvesta och Tingsryd deltar. Pedagogerna och barnen ska göra olika övningar inom Mini-REDE, Djurskyddet Sveriges värdegrundsmaterial, som står för Respekt, Empati, Djur, Etik.

Mini-REDE vänder sig till barn i förskoleåldern och det har redan i flera tidigare undersökningar slagits fast att både REDEs och Mini-REDEs övningar har effekt på barnens empati.

– Nu vill vi titta lite mer på hur pedagogerna jobbar med övningarna och hur det går till när empatin utvecklas, säger Helena Risinger, verksamhetsansvarig för REDE.

Forskaren Karin Gunnarsson Dinker, docent i pedagogik och universitetslektor vid Stockholms universitet, ska nu mäta hur förskolebarns empati utvecklats efter att de gjort övningarna. Hon ska också undersöka hur pedagogerna arbetar med övningarna.

– Från början var planen att förskolorna skulle göra två övningar i månaden men

Uppstartskvällen. Björn Dahlén på scen och Helena Risinger bredvid.

Foto: Peter Solstedt

Katten Labolina är ett av flera levande bevis på rädslan som fyrverkerier orsakar djur. Hon hålls av matten Åsa Hagelstedt. Fotot är taget vid inspelningen av kampanjen.

Foto: Lisa Sjövall

Levande skräckbevis

Snälla, sluta smälla! Den uppmaningen har djurägare i årtal riktat till privatpersoner inför nyår. Nu testas en ny strategi.

Den som en gång sett ett djur paralyserat av skräck helt okontaktbar bara skaka medan fyrverkeripjäserna med dova dunsar färgar himlen lila, röd, gul, grön och blå har för alltid fått en ny syn på fyrverkerier. Varje år stressas hundratals hundar och katter svårt. Kor och hästar grips av panik när de plötsliga bombmattorna rullar in över himlen, de skenar, halkar, inte sällan så illa att de får avlivas. Nu provar Djurskyddet Sverige en ny väg för att få ett stopp. Något som när denna tidning är ute säkert redan märkts. – Syftet med kampanjen "Levande bevis" är att visa hur stort problem fyrverkerierna är för djuren, både vilda och tama, säger Åsa Hagelstedt, generalsekreterare för Djurskyddet Sverige, som tillsammans med PR-byrån New Normal står bakom idén.

– Vi läser varje år om hundar och hästar som skrämts på flykt och nu eftersöks av sina ägare, om dräktiga lantbruksdjur som skrämts så att de förlorat sitt foster och om ägare som firar nyår i en källare eller ett badrum tillsammans med sitt panikslagna

djur. Vi vill ge dessa djur ett ansikte och att både den som skjuter fyrverkerier och politiker som beslutar om regleringar får se dessa levande bevis på problemen fyrverkerier och smällare orsakar.

Marsvin, katter och alla andra djur har huvudrollerna i kampanjen, som pågår från december månad på sociala medier. Alla vars djur skrämts av fyrverkerier uppmanas att ladda upp ett foto på djuret och skriva några rader om hur rädslan yttrar sig på www.levandebevis.se

– Vi kommer sedan följa upp frågan med

politikerna, men kan vi få några fler att sluta skjuta eller att åtminstone begränsa sitt skjutande till tolvslaget på nyår räddar vi djur!

Kampen för att begränsa fyrverkerierna för djurens skull har pågått länge. 2017 gick Djurskyddet Sverige, Djurens Rätt, SKK och Svenska Brukshundklubben ihop kring en namninsamling med kravet att inte tillåta försäljning av fyrverkerier till privatpersoner. Fler än 102 000 underskrifter samlades in och överlämnades till den dåvarande inrikesministern Anders Ygeman (S) som tog emot dem via sin assistent. Men inget hände. Politikerna hänvisade till att det var en fråga som hanterades av kommunerna i deras ordningsstadgar.

Sedan dess har begränsningar införts. Kommuner har infört tider när fyrverkerier får skjutas av privatpersoner över 18 år. Oftast från nyårsaftons kväll till en timme efter tolvslaget. Smällare och raket på pinne får inte skjutas utan tillstånd och utbildning. Varje år bryts det mot dessa regler. Kanske krävs just levande bevis för en förändring? ✕

Foto: iStock

Hon höjer Brasiliens djurskydd

Flera av världens största kött-, mjölk- och äggproducenter har gått samman för att höja djurväl-färden. Arbetet leds av svenska Elisabeth Tjärnström.

”Vi ska underlätta för företagen att förbättra djurväl-färden genom ett ökat samarbete och en ökad dialog”, säger Elisabeth Tjärnström, generalsekreterare för den nya organisationen COBEA, Brazilian Food Industry Collaboration for Animal Welfare. Vi talas vid en oktobereftermiddag. Elisabeth från sitt kontor i Brasília i Brasilien, där hon just nu knyter ihop alla trådar inför att samarbetet ska dra igång.

Hittills är sju företag med. De mest kända är JBS, världens största köttproducent, Minerva Foods, en ledande köttproducent, Danone, en ledande global mejeriproducent, och International Meal Company, en av de största foodserviceplattformarna i Brasilien, ansvarig för varumärken som Pizza Hut och KFC. Mantiqueira, Brasiliens största äggproducent, och Planalto Ovos, ett företag inom storskalig produktion av burfria ägg, är också med.

– Dessutom har vi fått med Special Dog Company, en framstående tillverkare av sällskapsdjursfoder i Brasilien. Fodertillverkarna är också en del av kedjan, de köper kött och andra ingredienser till sina produkter. Det är viktigt att få med dem.

Tanken är att företagen i COBEA-projektet inte ska se varandra som konkurrenter. Här är de branschkollegor som ska möta de stigande kraven på djurväl-färd.

– De vet att djurskydd är en fråga som är här för att stanna. Den blir viktigare för varje år. Nu är de vid den punkten att de vill komma vidare, men inte riktigt vet hur. Hur ser du på risken att företagen kanske är med för att visa att de arbetar med frågan i teorin men inte ändrar så mycket i praktiken?

– De har ju gått med av olika anledningar, men de vet att kraven på ett starkt djurskydd inte kommer att minska. Att sätta positiv press och snabba på framstegen känns som det bästa alternativet nu.

JBS har fått skarp kritik för sin industriella djurhållning och för att med sitt stora politiska inflytande försämrade den brasilianska miljölagstiftningen, så att de kan fortsätta sin djurhållning som bidrar till landets avskogning, vilket World Animal Protection nyligen lyft fram.

Vilken betydelse har det att JBS är med? – Det är ju viktigt eftersom de är världens största köttproducent och har en otrolig makt över miljontals djur varje år. Det är positivt att de visar intresse, samtidigt som COBEA måste vara på tårna så att företagen verkligen menar allvar med att vilja förbättra djurväl-färden.

Företagen ska lära av varandra. – Vi har hittills fått en väldigt bra respons, och eftersom det är jätteföretag

finns en otrolig potential till påverkan för enormt många djur. Vi ska ta ut en gemensam riktning framåt, peka ut nyckelfrågor och prioriteringar. Det är en stor utmaning men väldigt spännande!

Arbetet är intensivt. Modellen för djurväl-färdssamarbete över bolagsgränserna har tidigare funnits på internationell nivå, men görs nu för första gången i Sydamerika.

– Det är mycket byråkrati, mycket administration. Eftersom det är så stora företag har de enorma interna strukturer och policies för vad de får göra och säga. För mig som generalsekreterare handlar det mycket om diplomati, ofta blir jag en medlare för att hitta vägarna att få dem att enas om sakfrågor och prioriteringar.

– Den yttersta frågan är ju hur kan vi uppnå något konkret. Hur blir det något mer än en gruppdiskussion? Hur ska vi skapa resultat för djuren det handlar om? Det är ju målet, men vägen dit kantas av diplomati.

Elisabeth Tjärnström har lång erfarenhet av att arbeta med djurskyddsfrågor internationellt. Efter examen på SLU:s etologi och djurskyddsprogram 2010 skrev hon sin kandidatuppsats på EU-kommissionens enhet för djurväl-färd. I Bryssel arbetade hon ett halvår på Eurogroup for Animals och strax därpå var hon med under uppbyggnaden

Elisabeth Tjärnström, generalsekreterare för COBEA, Brazilian Food Industry Collaboration for Animal Welfare.

Neloris är den vanligaste rasen inom köttproduktionen i Brasilien.

av den svenska grenen av organisationen World Animal Protection.

– Det finns så många sätt att arbeta med djurskydd på! säger hon, som även hunnit med att vara forskningsassistent i djuretik på SLU, innan hon lämnade Sverige för ett internationellt uppdrag hos Chronos Sustainability som granskar för BBFAW, Business Benchmark on Farm Animal Welfare, och som koordinator för GCAW, Global Coalition for Animal Welfare.

– Det som fick mig att dras till att arbeta direkt med den privata sektorn är att när de väl bestämmer sig för att agera kan väldigt mycket hända väldigt snabbt som påverkar ett stort antal djur!

2022 blev hon rådgivare åt den brasilianska certifieringen Produtor do Bem, som startade COBEA där hon nu är generalsekreterare.

Vilka råd kan du ge den som vill arbeta internationellt med djurskydd?

– Välj det du är mest engagerad i. Satsa på det. För mig har det alltid varit lantbrukets djur. Det ena arbetet har lett till det andra. Var inte rädd för att kliva fram och testa! Du får alltid nya erfarenheter som kan ta dig vidare. Jag hade inte planerat att arbeta utomlands, men nu ser jag mig som en som tycker om att bygga broar där de behövs för att förbättra för djuren. Så nu gör jag det!

Diskuteras djurskydd mycket i Brasilien?

– Medvetenheten är nog generellt lite lägre än i Europa. Samtidigt finns djurhållningssystem här som naturligt har en hög djurväl-färd. Brasilien har en stor köttproduktion, men kor är till exempel i stort sett alltid ute på bete. Men det finns en växande kritik mot avskogningen, bränderna och översvämningarna som följer i den industriella djurhållningens spår. Kunderna i butik är inte jättemedvetna om djurväl-färd, så där spelar certifiering en stor roll.

Produtor do Bem-märkningen sitter på förpackningen. Den visar vilken djurskyddsnivå djurhållningen haft och är skriven på portugisiska. Informationen blir lättbegriplig för den vanliga konsumenten.

– Företagen måste kommunicera till kunden varför den ena köttbiten i butiken är dubbelt så dyr som den andra. Det är en orimlig förväntning på konsumenterna att de själva ska ta reda på det. Hur? Informationen måste ju ut. I vårt projekt fortsätter arbetet att få företagen att förstå hur viktigt det är att de ger konsumenten redskap att kunna välja utifrån djurväl-färden.

Kan svenska livsmedelsföretag lära sig något av ert projekt?

– Ja, Sverige börjar halka efter lite när det gäller huruvida den privata sektorn tar egna initiativ på området. Jag tror att man länge

har lutat sig mot Sveriges relativt starka djurskyddslagstiftning. Men den svenska djurskyddslagen är inte tillräcklig på alla områden. Svenska företag måste visa sina egna mål, visioner och vilka produktions-system de vill bidra till i framtiden – oavsett hur lagstiftningen ser ut. I en global jämförelse har företag i vissa länder kommit mycket längre vad gäller transparenshet: hur de mäter utvecklingen, resultaten och rapporterar det. ✕

Produtor do Bem

Det är den första lokala djurskyddscertifieringen i Brasilien som säkerställs genom oberoende granskning av tredje part. För att konsumenten i butik ska få insyn i hur djuren – kycklingar, grisar, kor, höns – som blivit produkter hölls när de levde finns tre nivåer: **Basnivån** (god uppmärksamhet på djurskyddet så att djuren får ett värdigt liv), **mellan-nivån** (högt djurskydd med miljöberikning) och **hög nivå** (möjlighet till utevistelse dygnet runt och stort fokus på djurens välfärd).

"När nås gränsen?"

Hur påverkar avel och genetik djurvälferden? Det var fokusfrågan på årets djurskyddskonferens i Djurskyddet Sveriges regi.

Jag trodde faktiskt att gränsen för vad vi kunde göra för att få fram osunda utseenden var nådd för ett tag sedan. Då kom hundrasen Exotic Bully, i pocket size!" sa Emma Brunberg i det avslutande panelsamtalet.

Innan dess hade frågor som om djur som fötts upp i djurparker kan återutsättas i naturen, hur genetik och avel påverkar hundens beteende, vilka egenskaper det avlas på för att skapa en god välfärd i ekologisk grisproduktion och om djuren ska anpassas efter reglerna eller reglerna efter djuren diskuterats.

– Det är lätt att tänka att genetik är något statiskt som man inte kan göra någonting åt, men vi påverkar ju djuren enormt genom ett medvetet avelsarbete, inledde Åsa Hagelstedt, generalsekreterare hos Djurskyddet Sverige, konferensen.

Den danska zoologen Bengt Holst som fram till pensionen 2020 var vetenskaplig direktör vid Köpenhamns zoo, och mest känd utanför djurparkssfären för att ha låtit obducera unggiraffen Marius inför publik, berättade om avelsarbetet med de utrotningshotade gyllene lejonamarinerna. Aveln gick bra. Djurparkerna hade långsiktiga strategier för att hindra inavel, men när de första tamarinerna placerades ut i naturen kunde de varken hålla sig kvar i träden när det blåste eller skala frukterna de skulle äta. Miljöträningen hade missats. – De togs tillbaka och hölls i träd vars

grenar gungade i vinden och man slutade servera uppskuren frukt. De fick lära sig att skala. Sedan placerades de ut och klarade sig!

Därefter gjordes så med alla tamariner. – Djurparkens tillvaro är enkel, förutsägbar och fylld av rutiner. Miljön måste bli komplex och oförutsägbar, som i det fria, för att djuren ska klara sig i naturen!

På publikfrågan hur han kan motivera att ungar som används av djurparker för att locka publik avlivas när de blir äldre fastän de är friska svarade han att detta är något som händer i det vilda också.

– När de blir tonåringar skiljs de från sina föräldrar och får klara sig själva. Då

Katja Nilsson, Per Jensen och Emma Brunberg i panelsamtal.

sker många dödsfall. Vi kan inte hålla alla. Skulle vi kastrera föräldradjuret hade en viktig del av deras naturliga drivkrafter försvunnit.

Han fick flera frågor om avlivningen av Marius. Hör hur han svarade och se alla de andra föreläsarna på konferensfilmen som ligger ute på nätet. Sök: Med fokus på djurskydd: Hur påverkar genetik och avel djurvälferden?

Vi kastar oss in i slutsamtalet, som Per Jensen, professor i etologi vid Linköpings universitet, Emma Brunberg, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige och Katja Nilsson, forskare vid SLU, förde.

De påminde om att vid all avel alltid tänka på artens ursprung.

– Ta djuren inom pälsdjursuppfödningen. Vi har haft minkar i fångenskap i bara lite mer än hundra år. Vissa menar att vi på den tiden har hunnit domesticera dem så mycket att de älskar att bo i en bur på 0,8 kvadratmeter utan badvatten. Det faller ju på sin egen orimlighet. Däremot kan man förändra dem på en massa andra sätt genom avel, sa Per Jensen och tog ett exempel med en annan djurart som hålls i trånga burar inom den finska pälsproduktion: fjällräven. Eller blåräven som den kallas i pälsuppfödningssammanhang.

– Där har man avlat fram djur som är så groteskt stora att de har svårt att röra sig. Det har man gjort för att man ska kunna få mer päls av varje djur. Men med det kom-

Torun Wallgren berättade om avel av smågrisar som hålls ekologiskt.

Detta är en räv, som utsatts för oetisk avel. Fotot är taget på en rävfarm i Finland, av organisationen Oikeutta eläimille. Rävnen har avlats för att uppfödaren ska få så mycket päls som möjligt.

Foto: Oikeutta eläimille

mer naturligtvis tusen olika hälsoproblem, allt ifrån ben- och fotproblem till eksem och hudbesvär. Det går att förändra djur på ganska kort tid, det går att förändra beteendet också. En rysk genetiker försökte för femtio år sedan se om man kunde få rävar på pälsfarmar att bli mer tama. Man selekterade på tamhet. Det gick alldeles utmärkt.

På mindre än tjugo generationer blev rävarna nästan lite hundliknande i sina beteenden.

– Varför kunde man då inte ha dem i pälsproduktionen? För att deras pälskvalitet försämrades. De fick en massa andra problem kopplade till detta, som man inte alls hade tänkt. Så även om man selekterar på en specifik egenskap följer andra med, det finns inte en oberoende egenskap. Men hur tama de här rävarna än var så tyckte de inte om att bo i en bur i alla fall, sa Per Jensen.

Har aveln gjort något bra?

– Absolut. Sjukdomsresistens, många av djuren är robusta, annars skulle de inte klara att leva i de miljöer som vi erbjudit dem, svarade panelen.

– Man kan också säga att aveln har gett oss alla våra husdjur. Vi tenderar att tala om avel i ett kort tidsperspektiv – vad som hänt de senaste decennierna. Men husdjursaveln har pågått i kanske 20 000 år för hundarna och kanske 10 000 år för

På 1960-talet fanns bara 150 individer kvar av vanlig lejonamarin (Leontopithecus rosalia. Golden lion tamarin på engelska) i världen. De fanns i Brasilien. 1972 startade uppfödning på djurparker, 1983 släpptes de första ut. Många klarade sig inte. Efter att ha tagits tillbaka och miljöträning överlevde de i det fria. Nu finns det cirka 4 500 individer i världen.

Foto: iStock

de flesta av våra lantbruksdjur. Aveln har varit inriktad på att djuren ska fungera och må bra i de miljöer som vi erbjuder tillsammans med oss människor. Men de senaste decennierna har aveln intensifierats och man har kanske ensidigt fokuserat på enstaka egenskaper och inte tittat på helheten.

En annan aspekt på aveln för specifika egenskaper är att skilja mellan hur långt vi kan gå jämfört med hur långt vi vill gå.

– Där verkar det inte finnas några gränser överhuvudtaget, sa Emma Brunberg och tog katter som exempel.

– Katter är en art som man tänker ska hänga på gårdar, fånga råttor och vara en... katt. Men nu har det kommit raser som inte alls kan bete sig som en katt längre. Vi har scottish fold, med hängande öron, för det tycker vissa är jättegulligt.

Men broskdefekten som gör att öronen hänger orsakar smärta och andra problem. Därför är det förbjudet i Sverige att avla på scottish fold. Ett förbud det bryts mot.

– Nu har det också avlats fram katter som är kortbenta. Vi har nakna katter. Vi har american curl, med hårda krulliga öron. Som om inte det här var nog satte

man ihop de här utseendena till en enda ras! Vi har alltså kortbenta nakna katter med krulliga öron! Hela tiden strävas det efter att göra utseendet mer och mer speciellt! Nyligen tänkte jag att nu är väl ändå gränsen nådd åtminstone vad gäller hundar? Då kom Exotic Bully i pocket size! Det verkar inte som att vi har något stopp, vi människor.

– Vår art. Vår märkliga art, instämde Per Jensen. ✘

Katrasen Bambino, en korsning mellan sphynx och munchkin, saknar päls och har korta ben. "Aveln har fortsatt i en än mer extrem riktning", sa Emma Brunberg.

Foto: iStock

Sekretess utan stöd

Det är svårt att granska brister inom företags djurhållning. Myndigheterna sekretessmarkerar mer och avslag sker ibland utan grund.

Djur som ska åka till slakt i Sverige får transporteras i max åtta timmar. Tidigare krävde Jordbruksverket dispens för djurtransporter som överskrider gränsen. Men dispenskravet har tagits bort. De officiella veterinärerna på slakterierna ska anmäla för långa transporter till länsstyrelsen.

– Om länsstyrelsen följer upp dessa fall är det inget problem att dispenserna tagits bort. Vi ville undersöka hur många avvikelser gällande för långa transporter till slakt de officiella veterinärerna har noterat de senaste två åren och hur länsstyrelserna följt upp dessa fall, säger Anna Lundvall, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige.

Hon begärde ut alla anmälningar från Livsmedelsverket, som är de officiella veterinärernas arbetsgivare. Men Livsmedelsverket nekade att lämna ut något alls med hänvisning till sekretess. Efter att hon påpekat att en handling inte kan skyddas av sekretess, utan endast uppgifter i handlingen, lämnades handlingen ut. Då var både djurhållarnas namn och länsstyrelserna som veterinärerna skickat uppgifter till maskerade, vilket gjorde granskningen omöjlig.

Vi bad journalisten Mats Amnell, en av landets ledande experter på offentlighetsprincipen, att granska fallet.

– Jag tror faktiskt inte att det finns nå-

gonting som är sekretessbelagt i detta. Ingenting skulle ha maskerats. Det man brukar hänvisa till är att affärshemligheter ska skyddas, men det kan ju inte vara aktuellt i det här fallet. Är man djurhållare så skickar man djur till slakt, det är ingen affärshemlighet, säger Mats Amnell.

Vi får inte veta vilka länsstyrelser veterinärerna rapporterat till – har Livsmedelsverket rätt att dölja det?

– Nej det är helt fel och jag förstår inte hur de resonerar. Man kan ju inte hemlighålla vilken myndighet som handlägger ett ärende.

Mats Amnells bedömning är att fallet har hanterats fel från början till slut:

– Det står klart och tydligt i tryckfrihetsförordningen att man ska kunna lämna ut handlingar delvis, inte bara avslå allt. Det ska de veta och som sökande ska man inte behöva argumentera och bevisa någonting. Det är allvarligt att man som myndighetsföreträdare är så dåligt insatt i vad som gäller. Det här strider mot förvaltningslagen som handlar om korrekt myndighetshandläggning och även mot tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen.

Livsmedelsverket medger via sin jurist

Mats Amnell.

Caroline Krantz att det initiala beslutet att inte lämna ut något alls var felaktigt. Att länsstyrelserna maskerades motiveras så här: "Även uppgifter som vid så kallad pussläggning med hjälp av annan tillgänglig information, inklusive information hos andra myndigheter, skulle identifiera verksamhetsutövarna har maskerats."

Ett annat fall gäller djurhälsopersonals anmälningsplikt om de får in patienter där de misstänker att djurägaren brutit mot djurskyddslagen. Vi ville ta del av samtliga anmälningar som inkommit till länsstyrelser 2020–2022.

Förfrågan skickades till flera länsstyrelser och de flesta lämnade ut uppgifterna. Men Länsstyrelsen i Västra Götaland maskerade allting i alla handlingar. Efter att vi klargjort att vi inte var intresserade av personuppgifter lämnade de till slut endast ut anmälningspunkterna, till och med diarienummer redigerades bort.

Hur ser du på länsstyrelsens agerande, Mats Amnell?

– Det handlar om paragrafen sekretess vid myndighetstillsyn och det är företagares affärs- och driftsförhållanden som ska skyddas. Det normala hade varit att lämna ut det avidentifierat, det vill säga utan namn på företag, men i övrigt ska man kunna få reda på vad som har hänt. Gäller

Foto: iStock

det privatpersoner som till exempel har misskött sin hund finns det ingen sekretess, eftersom det inte handlar om affärsverksamhet, säger Mats Amnell.

Så det var fel av myndigheten att först besluta att maskera alla uppgifter?

– Ja, och det bekräftar de ju själva i och med att de senare lämnar ut lite mer.

Mikaela Svensson, funktionschef på landsbygdsavdelningen på Länsstyrelsen i Västra Götaland, förklarar:

– Sekretessprövning sker utifrån hur begäran ser ut. Vid samtal kan förtydligande av begäran ske, som innebär att sekretessprövningen sker på annat sätt.

Då var det fel att först besluta att maskera alla uppgifter?

– Vi kan omvärdera och förändra våra bedömningar. Vi är måna om att göra rätt både med hänsyn till lagstiftning och

kravet på öppenhet och transparens.

Mats Amnell, har myndigheterna som kontrollerar företag som håller djur blivit hårdare i sina sekretessbeslut?

– Min erfarenhet är att det skiftar väldigt från ena myndigheten och personen till den andra. Jag upplever inte att det har blivit vare sig mer eller mindre slutet.

Är inte det uppseendeväckande att det skiftar från person till person?

– Jo, och det är ett tecken på att myndigheterna inte är tillräckligt bra. Man skulle behöva utbilda sin personal bättre. Människor ska kunna få ut handlingar, men samtidigt är det viktigt att man inte lämnar ut precis vad som helst. Det finns mycket känslig information som inte ska få allmän spridning. ✘

Läs längre intervjuer på webbtidningen <https://tidningen.djurskyddet.se>

Sekretessen är hårdare

Tidningen FoodMonitor har avslöjat missförhållanden inom livsmedelsindustrin kopplade till djurhållningen sedan 2007.

– **Vi läser** Livsmedelsverkets diarielista och letar efter avvikelser. I början upplevdes det som konstigt att en livsmedelstidning skrev om djurskyddsfrågor, men sedan några år finns en helt annan medvetenhet. Konsumenterna är engagerade och intresserade av hur de djur som ingår i matproduktionen behandlas, säger redaktören Håkan Frisell.

Tidigare hänvisades i princip aldrig till sekretess. Bilder och händelsebeskrivningar som skildrade missförhållanden i uppfödning, transport och slakt lämnades ut.

– De maskerade emellanåt personuppgifter. Men sekretessen har blivit hårdare och hårdare, särskilt i år. Nu lämnar Livsmedelsverket inte ut några bilder eller beskrivningar alls, däremot får vi namn och andra personuppgifter på till exempel chaufförer. Det är dåligt för konsumenterna och för dem som blir misstänkta, utan att det egentligen går att göra någon vettig granskning.

När media nekas möjligheten att avslöja oegentligheter nekas även allmänheten att göra medvetna val som konsumenter, konstaterar han och beskriver lagstiftningen som helt förlegad.

– Alla som granskar detta kör huvudet i väggen. Myndigheten hänvisar till lagstiftning och får rätt i högre instans. Som lagen är skriven skiljer den för mycket på vad som gäller om det handlar om djur eller om livsmedel. Sekretessen är stenhård kring leverantörer, transporter och slakterier – men så fort köttet lämnar slakteriet betraktas det som livsmedel, då är det helt annorlunda, då finns ingen sekretess, säger han.

– Man måste ta fram en lagstiftning som är lika för hela kedjan. Dagens sekretesslagstiftning är helt i otakt med verkligheten och det stora intresse för djurvälstånd vi har i dag. ✘

Enskilda affärsförhållande får ej lida skada

Av 30 kap. 23 § 1 offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), i förening med 9 § 1 st. 1 offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) (OSF) framgår att sekretess gäller, i den utsträckning som anges i bilagan till OSF, i en statlig myndighets verksamhet som består av tillsyn för uppgifter om enskilda affärs- och driftsförhållanden om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgifterna röjs.

Finske filosofen Westermarck hade inte uppskattat Sigge Eklunds krabbfester, enligt ny bok från förlaget h:ström - Text & Kultur AB.

Foto: Eva Tedesjö/DN/TT

Upp med djuren!

Är idéer om djurs rättigheter ett modernt påhitt? Inte alls, menar Pelle Strindlund.

I Upp med djuren visar han att engagemanget för och omtanken om djur har djupa historiska rötter; redan på 500-talet före Kristus lär den grekiske filosofen och matematikern Pythagoras ha läxat upp människor för deras grymhet mot djur. I boken får vi möta idéer och perspektiv från 76 västerländska historiska personer – från antikens tänkare till Fredrika Bremer och Astrid Lindgren – som genom tiderna har vågat utmana normer och stå upp för djurens rätt. Vad kan vi lära oss av föregångarna, undrar Strindlund, och kan de vägleda oss i dag?

Allt fler svenskar väljer att helt slopa eller minska sin köttkonsumtion. Orsakerna till detta är flera: etiska övertygelser, en växande medvetenhet om köttproduktionens miljöpåverkan och hälsofördelarna med en växtbaserad kost. Samtidigt har vegetarisk och vegansk mat blivit mer lättillgänglig och varierad. Ändå äter majoriteten, både i Sverige och globalt, fortfarande kött. Hur rättfärdigas detta i en

tid då alternativen är fler än någonsin?

I Upp med djuren granskar Strindlund hur samtida svenska kulturpersonligheter resonerar kring köttkonsumtion, jakt och andra sätt som människan exploaterar djur. Genom att ställa dessa resonemang mot de historiska kvinnorna och människans argument och perspektiv, skapar Strindlund en diskussion över tiderna. Med stöd av ny forskning – och en skarp udd mot argument som att växter skulle känna smärta (tyvärr, Plura!) – plockar han isär argumenten, ett efter ett.

Författaren Sigge Eklund, som skrivit om den lycka man kan känna över att under en fest göra en jubelfylld entré med en hink nyfångade krabbor som senare kokas, ställs till exempel mot den finländske filosofen Edvard Westermarck (1862–1939). Strindlund föreställer sig hur Westermarck skulle ha agerat om han varit en av Sigges festgäster. Westermarck, som skrivit om hur mänsklig tanklöshet orsakar lidande för djur – särskilt de som är så olika oss själva att de därför är obegripliga för oss – hade

nog inte sällat sig till gästernas entusiasm, utan förmodligen snarare ifrågasatt deras handlande. Ny forskning, som Strindlund refererar till, visar att krabbor som kokas inte dör omedelbart, utan plågas i upp till tre minuter innan döden inträder. Kanske skulle sådan vetskap ha dämpat feststämningen?

Upp med djuren består av 76 korta, fristående kapitel vilket gör den lättillgänglig och läsvänlig. Kapitlen följer en kronologisk linje efter de historiska personer som Strindlund presenterar, men det finns ingen tematisk ordning – man kan därför läsa ett kapitel här och där.

Strindlund argumenterar tydligt utifrån ett djurrättsligt perspektiv, där djur ses som individer med ett inneboende värde och rättigheter, oberoende av deras nytta för människan. Boken bjuder på frågeställningar för den passionerade köttälskaren att sätta tänderna i, men även för den redan övertygade vegetarianen finns frågor att fundera vidare på. Upp med djuren är en bok som engagerar och som uppmanar oss att reflektera över vilka etiska val vi gör. ✕

Lena Andersson

DJURENS JULTIPS!

Får du fira jul med en katt? En kanin? Ett marsvin? Grattis! Missa inte råden på Tidningen Djurskyddets webbtidning om hur du ger djur en bra jul!

www.tidningen.djurskyddet.se

GOD JUL!

Foto: iStock

Pungrättan spelar död.

Djurs dödsmedvetenhet

Playing Possum
Av Susana Monsó
Förlag Princeton University Press

Playing Possum har funnits på spanska i några år men blev nyligen översatt till engelska och kan köpas som e-bok via Princeton University Press hemsida. Titeln anspelar på pungrättans, opossum på engelska, förmåga att spela död (playing possum). Susana Monsó är filosof i fältet komperativ thanatology, som undersöker djurs förhållande till döden. Boken är pedagogiskt upplagd, lättläst och tydlig, men kräver sin tid om man inte är van vid begreppen.

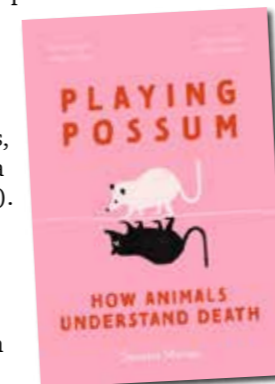
Vi läser om myrorna som visserligen begraver sina döda artfränder, men kanske mest på grund av den syra som den avlidna myrkroppen utsöndrar. Myrreaktionen inför döden är stereotyp och när Monsó

tar upp exempel på djurarter som reagerar kognitivt blir läsningen gripande. Som när späckhuggaren Tahlequah blev en världsnymhet då hon under 17 dagar simmat i tusen mil med sin döda kalv framför sig.

”Om inte det är sorg är det i alla fall väldigt likt”, sa Susan Monsó i en intervju i tidningen El Correo, där hon konstaterade att två strömningar kan urskiljas i det stora intresset som uppstått i att hitta likheter mellan människa och djur:

”Den ena rättfärdigar vår användning av djur i ett försök att hitta en definierande egenskap hos människan som skiljer oss från resten av djurarterna. Den andra, dit jag räknar in mig själv, bygger broar för att visa att människan endast är en art bland många andra.” ✕

Katarina Hörlin

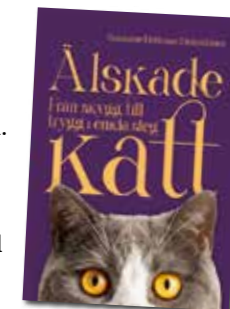
Katters personlighet

Älskade katt - från skygg till trygg i enkla steg av Susanne Hellman Holmström
Förlag Mondial

Varje katt är unik. Men övergripande kan katter delas in i fyra olika personlighetstyper: drottningen/kungen, polisen, blygisen och pajasen.

Det skriver Susanne Hellman Holmström i sin nya bok, där hon ger flera råd till den som vill få en skygg katt trygg. Läsare som socialiserar skygga katter på katthem är nog redan bekanta med flera av tipsen, men för mer ovana kattvänner finns mycket att hämta i de tydliga råden. Möt författaren i en intervju på webbtidningen! ✕

Katarina Hörlin

Jefferson sätts upp på Dramaten

Jean-Claude Mourlevat är en fransk författare med starkt engagemang för djurs rättigheter. 2021 fick han Almapriset, Astrid Lindgren Memorial Award, för sitt författarskap. En av hans mest kända böcker är Jefferson. Den börjar med att igelkotten Jefferson ska gå till sin barberare, grävlingen Edgar, men hittar honom död inne i frisörsalongen. Dessvärre blir Jefferson misstänkt för mordet. Läsaren får följa hur Jefferson tillsammans med sin vän grisen Gilbert jagas in i människornas land.

Väl här möter de ett gäng djur som hjälper andra djur ut ur slakterier. Den skarpa samhällskritiken och humorn är bärande delar i berättelsen, som i februari sätts upp som pjäs på Dramaten med skådespelare som Anna Björk, Nina Fex och Hannes Meidal i rollerna. Föreställningen vänder sig till barn från nio år. ✕

Katarina Hörlin

Hör på Hönspodden!

Försäkra höns? Krokiga får och hönshusgolv. Var kommer alla hönsiga uttryck, som hackkyckling och högsta hönset, ifrån? Dessa och flera andra intressanta hönsämnen diskuteras varje vecka i Hönspodden.

Spännande hönskunniga personer bjuds in och för initierade samtal med programledarna Per Forslund och Helena Abrahamsson. Vi fick upp öronen för podden efter att Jeanette Thelander, ordförande i Djurskyddet Snapphanen, var med i avsnittet Veterinär med passion för höns, som sändes den 11 oktober, där hon berättade om sitt examensarbete. Lyssna gärna! Finns där poddar finns. ✕

Foto: John Townner, Unsplash

Välkomna att söka 2025 års Djurskyddet Kronobergs DJURSKYDDSTIPENDIUM till Tycho Carlssons minne om högst 100 000 kronor

Stipendium kan sökas av dem som genom sin verksamhet främjar djurskyddet såsom forskare, författare, journalister, veterinärer och organisationer.

Sökande med anknytning till Kronobergs län har företräde, men även andra är lika välkomna att söka. Skicka med en bred information i er ansökan kring det ändamål ni söker för. Stipendiat ska ett år efter mottagandet av stipendiet redovisa hur det har använts.

Frågor kan ställas till stipendium@djurskyddetkronoberg.se

Ansökan ska ha kommit till ovanstående e-postadress senast den 15 januari 2025.

Stipendieutdelning sker vid Djurskyddet Kronobergs årsmöte i mars 2025.

SÖK STIPENDIUM!

Djurskyddet Djurvännerna Stockholms Stipendium på 50 000 kr utdelas till person eller personer, som genom forskning eller genom annan insats främjar djurs välfärd.

Stipendiet sökes **senast 31 januari 2025** med kortfattad motivering till:

Djurskyddet Djurvännerna Stockholm
c/o Sara Carlsson
Artemisgatan 73
115 42 Stockholm

E-post:
stipendieansokan_djurvannerna@outlook.com

www.djurvannernastockholm.se

Passa på nu!

Unikt erbjudande från **Hemmets Journal**

Vi bjuder på härlig läsning

och massor av underhållning!

Det är i Hemmets Journal du får all underhållande läsning, gripande och intressanta människoöden, reportage, massor med härliga mat- och bakrecept, våra älskade romaner och noveller, trädgård och blommor, handarbete, hälsotips och mycket mer. Vi är också störst på korsord. Varje vecka får du minst 24 sidor kryss! Dessutom nu med ännu bättre vinster.

ANNONS

Förhöj din bordsdukning med denna stilfulla brunrandiga duk med vit botten. Tillverkad av i 100% bomull. **Värde 299 kr.**

SVARSKORT Du kan också beställa på www.dintidning.se/HJ2903

Svara idag!

Ja, tack! Jag vill prova **15 nummer** av Hemmets Journal för bara **269 kr** och får en **randig bordsduk**.
(Porto tillkommer med 59 kr)

Ja, tack! Jag vill ha **15 nummer** av Hemmets Journal **utan bordsduken** för bara **269 kr**.
(Inget porto)

Du förbinder dig inte till fler nummer!

Frankeras ej
Mottagaren betalar portot

Namn: _____
Adress: _____
Postnr/Ort: _____
Mejladress: _____ Mobilnr: _____

Hemmets Journal

Svarspost
203 275 81
831 18 Östersund

Erbjudandet gäller inom Sverige t.o.m. 2025-12-31 och kan endast tecknas av personer som är minst 16 år. Prenumerationen avslutas automatiskt och du kommer att få ett nytt erbjudande att ta ställning till vid periodens slut. Eventuell premie skickas ca 3-5 veckor efter att betalning är registrerad. Premie kan bytas ut vid slutförsäljning. Vid beställning av tidning eller annan produkt från Egmont, samt tävlingsdeltagande, godkänner jag att mina personuppgifter, inklusive e-postadress, mobilnummer och övriga digitala adresser, får lagras och användas inom Egmontkoncernen för fakturering, leverans, information, marknadsföring, digitala tjänster, analys, statistik och profilering. Uppdatering av personuppgifter mot personuppgiftsregister, exempelvis SPAR, sker kontinuerligt. Information om min användning av digitala tjänster inhämtas med bl.a. cookies. Jag kan även få erbjudanden från Egmonts samarbetspartners, som återfinns inom följande branscher, direktrelaterade till Egmonts produkter: tidningar, böcker, film, spel, pussel, leksaker, mode, skönhet, sport, fritid, heminredning, hälsa, mat, dryck, djur, natur, motor. Uppgifter som jag lämnar direkt eller indirekt genom att använda Egmontkoncernens tjänster och erbjudanden kan tillsammans med övriga uppgifter användas inom Egmont för marknadsföring och för att anpassa innehåll, tjänster och annonsering till mig samt för utveckling av nya tjänster och produkter. Den rättsliga grunden för Egmonts behandling av dina personuppgifter är dels fullföljande av avtal och dels Egmonts berättigade intresse. Vill du rätta, radera, begränsa eller inveda mot användningen av dina personuppgifter kan du göra det genom att skicka brev till Personuppgiftsansvarig, Egmont Story House AB, 205 07 Malmö eller gå till sidan www.storyhouseegmont.se/personuppgifter. Vi ser helst att du först kontaktar oss om du har klagomål. Anser du att vi inte har gjort tillräckligt kan du även kontakta Integritetsskyddsmyndigheten, Box 8114, 104 20 Stockholm, epost: imy@imy.se. Fullständiga villkor: www.dintidning.se/villkor. SE0096

Bli volontär och gör skillnad!

I Djurskyddet Sveriges lokalföreningar arbetar engagerade volontärer för att skydda och hjälpa djur. Vi har frågat några av dem varför de engagerar sig ideellt och vad som är roligast med deras ideella engagemang.

Ann Johansson, Djurskyddet Örnsköldsvik

- Jag känner att det är ett kall i mitt liv att kunna stötta djur och även människorna runt djuren. Det roligaste är all ny kunskap som jag får lära mig inom Djurskyddet och om djuren.

Marie Persson, Djurskyddet Mälartassen Köping

- Jag har alltid älskat djur, och känt att jag på något sätt vill hjälpa utsatta djur till ett bättre liv. Det är nu över 30 år sen jag började jobba ideellt på katthem. Det roligaste är att få träffa och umgås med människor med samma värderingar - att göra skillnad för hemlösa djur.

Fredrik Lahte, Djurskyddet Karlskrona

- Djur har varit en naturlig och viktig del i hela mitt liv. Särskilt djur i behov av hjälp på något sätt. Jag engagerar mig i alla sorts djur, tama och vilda, och den största anledningen till att jag engagerar mig i Djurskyddet är att jag vill dra mitt strå till stacken för att hjälpa till att föra djurens talan, eftersom de är helt beroende av vad vi människor beslutar, och jag anser tyvärr att våra beslut sällan är till djurens fördel.

Vill du också bli en del av något större och göra skillnad? Ta kontakt med en av våra lokalföreningar för att bli volontär.

Kontakta vår medlemservice

Har du frågor om ditt medlemskap, vill beställa informationsmaterial eller meddela att du har ny adress?

Välkommen att kontakta Djurskyddet Sveriges medlemservice på **08-673 35 11**. Telefontiderna är mån-fre 9.00-15.00. Stängt för lunch 11.30-12.30.

Du kan också mejla till info@djurskyddet.se.

Brev skickas till:
Djurskyddet Sverige
Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm

Klipp av talongen här, lägg i kuvert och skicka kostnadsfritt till vår svarspostadress.

Fyll i talongen och posta den till Djurskyddet Sverige!

Ja, jag är intresserad av att stödja Djurskyddet Sveriges arbete. Jag vill:

- Bli medlem (för dig som inte redan är det)
- Bli månadsgivare (inkluderar medlemskap)
- Ge en gåva
- Veta mer om testamentsgåva

Jag är redan medlem men har ny adress.
(Fyll i både din nya och din gamla adress, samt medlemsnummer)

Jag är redan medlem men lämnar gärna mitt telefonnummer och/eller min e-post så att ni kan nå mig på fler sätt.
(Glöm inte att fylla i ditt namn och medlemsnummer)

Namn och min nya adress:

För- och efternamn: _____

Adress: _____

Postnummer: _____ Postadress: _____

Telefon: _____

E-post: _____

Personnummer (ÅÅMMDD): _____

Vid adressändring; det här var min gamla adress:

Adress: _____

Postnummer: _____ Postadress: _____

Medlemsnummer: _____

Skicka talongen till: Djurskyddet Sverige, Svarspost, Kundnr 20425761, 120 20 Stockholm

Djurskyddet Sverige där du bor!

Djurskyddet Sverige är ett riksförbund med 43 lokalföreningar över hela landet.

BLEKINGE LÄN

Djurskyddet Karlshamn
0735-08 71 07
karlshamn@djurskyddet.se

Djurskyddet Karlskrona
0735-29 27 04
karlskrona@djurskyddet.se

Djurskyddet Ronneby
0734-22 60 57

DALARNAS LÄN

Djurskyddet Dalarna (Borlänge)
dalarna@djurskyddet.se

GÄVLEBORGS LÄN

Djurskyddet Bill & Bull Söderhamn
0764-10 01 01
info@djurskyddetbillochbull.se

Djurskyddet Bollnäs-Ovanåker
0703-02 80 06
djurskydd_bollnas@hotmail.com

Djurskyddet Små Tassar Hälsingland
smatassar@djurskyddet.se

HALLANDS LÄN

Djurskyddet Norra Halland (Kungsbacka)
0708-77 64 70
info@djurskyddetnorrahalland.se

Djurskyddet Kattfotens Katthem i Halmstad
0701-55 80 08
kattfoten@djurskyddet.se

JÄMTLANDS LÄN

Djurskyddet Jämtlands Län (Östersund)
0730-31 72 43 alt 0725-86 94 48
jamtland@djurskyddet.se

JÖNKÖPINGS LÄN

Djurskyddet Eksjö
0702-52 82 88
cats@djurskyddet-eksjo.se

KALMAR LÄN

Djurskyddet Kalmar
0480-41 11 00 alt 0703-57 93 03
kalmar@djurskyddet.se

Djurskyddet Västervik
djurskyddetvastervik@gmail.com

KRONOBERGS LÄN

Djurskyddet Kronoberg (Växjö)
0723-14 95 30
info@djurskyddetkronoberg.se

Djurskyddet Sigfrid (Växjö)
sigfrid@djurskyddet.se

NORRBOTTENS LÄN

Djurskyddet Norrbotten
norrbotten@djurskyddet.se

SKÅNE LÄN

Djurskyddet Flyingebygden
0706-56 82 14
flyingebygden@djurskyddet.se

Djurskyddet Helsingborg
helsingborg@djurskyddet.se

Djurskyddet Landskrona
landskrona@djurskyddet.se

Djurskyddet Snapphanen
0708-11 28 16
info@djurskyddetsnapphanen.se

STOCKHOLMS LÄN

Djurskyddet DOSO
0732-22 90 91
doso@djurskyddet.se

Djurskyddet Djurvännerna Stockholm
djurvannernastockholm@djurskyddet.se

Djurskyddet Kattvärdet Haninge
0722-22 68 70
info@kattvardet.nu

Djurskyddet Stockholm Norrort
0705-11 48 23
stockholmnorrort@djurskyddet.se

SÖDERMANLANDS LÄN

Djurskyddet Nyköping
0155-21 76 32
nykoping@djurskyddet.se

Djurskyddet Strängnäs
0708-80 54 42
strangnas@djurskyddet.se

VÄRMLANDS LÄN

Djurskyddet Karlstad
0725-20 00 28
kontakt@djurskyddetkarlstad.se

Djurskyddet Kristinehamn
0550-151 55
kristinehamn@djurskyddet.se

Djurskyddet Säffle-Åmål
saffle-amal@djurskyddet.se

Djurskyddet Norra Värmland
norravarmland@djurskyddet.se

VÄSTERBOTTENS LÄN

Djurskyddet Skellefteå
0702-70 03 92
djurskyddetskelleftea@gmail.com

Djurskyddet Västerbotten (Umeå)
0725-56 60 90
info@djurskyddetvasterbotten.se

Djurskyddet Åsele Katthem Kurrlyan
aselekatthem@djurskyddet.se

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Djurskyddet Härnösand
0705-33 36 10
djurskyddet.harnosand@gmail.com

Djurskyddet Sundsvall
0703-04 28 23
djurskydds@hotmail.com

Djurskyddet Ådalen (Sollefteå)
0730-63 23 45
djurskyddetadalen@hotmail.com

Djurskyddet Örnsköldsvik
0709-45 02 77
oviks_djurskydd@hotmail.com

VÄSTMANLANDS LÄN

Djurskyddet Mälartassen (Köping)
0705-69 76 15
malartassen@djurskyddet.se

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Djurskyddet Borås
boras@djurskyddet.se

Djurskyddet Skaraborg (Töreboda)
0739-24 26 72

ÖREBRO LÄN

Djurskyddet Vilsna tassar Hällefors
Telefon: 076-103 83 70
vilsnatassar@djurskyddet.se

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Djurskyddet Fiahemmet i Norrköping
011-31 14 99
fiahemmet@hotmail.com

Djurskyddet Mjölby
djurskyddetmjolby@gmail.com

Intresserad av att starta en förening där du bor?

Läs mer på Djurskyddets hemsida:
www.djurskyddet.se/engagera-dig/starta-ny-forening

Eller kontakta Djurskyddets kansli:
info@djurskyddet.se
08-673 35 11

Kristin Borggren är vice ordförande i Djurskyddet Sverige.

SISTA ORDET

Våld mot djur och empatibrister

Vi har alla läst hemska reportage om människors våld mot djur, och då menar jag inte det systematiska som förekommer då vi håller och hanterar djur storskaligt, utan det som utförs av enskilda, ofta mot våra sällskapsdjur. Det finns lagar som ska förhindra detta och en stor vilja från enskilda att anmäla, och ändå blir det mycket lite konsekvenser. Tillsynen och lagföringen fungerar helt enkelt inte som den ska. Resurserna finns inte och rollerna är stundtals oklara. Detta är ett mycket stort problem och naturligtvis en katastrof för inblandade, men det som förvånar mig är hur få som ser det större sammanhanget.

En person som skadar djur har nära till att i nästa steg göra detsamma med människor. Det är välkänt, har forskats på och lyfts fram ett flertal gånger. Allt från hur barnet som drar benen av en fluga kan utvecklas, till hur män som misshandlar sin partner även plågar husdjuren och dessutom använder dem som gisslan för att få partnern att lyda och försvåra ett uppbrott. Här sker förbättringar, fler kvinnojourer accepterar att djur tas med och vissa djursjukhus jobbar för att upptäcka och anmäla misstänkt misshandel till socialtjänsten. Tyvärr fungerar det sämre åt andra hållet.

Men det jag tycker borde lyftas är empati. Verkar vara ointressant för många i dagens samhälle men en grund för hur i alla fall jag vill se att vi lever tillsammans, både människor och djur. Grunden för empati läggs tidigt i livet och här har vi i Djurskyddet ett fantastiskt verktyg i REDE, en verktygslåda till förskolan och lågstadiet att bekämpa empatibristen. Att inte våra politiker står och skriker efter detta för att stoppa problemen med rekrytering till gängkriminalitet är för mig en gåta. Men det kräver så klart att man ser mer än en mandatperiod framåt. ✖

Det här är Djurskyddet Sverige

Djurskyddet Sverige är med sina 11 500 medlemmar och 43 anslutna lokalföreningar en av Sveriges största djurskyddsorganisationer. Vi har arbetat i över 120 år för att hjälpa djuren.

Vår vision är ett samhälle där människor visar respekt och medkänsla för alla djur. Djur ska behandlas väl, oavsett om de lever vilt eller hålls av människan. Alla djur ska kunna utföra de naturliga beteenden som bidrar till en bättre djurvälstånd och skyddas från lidande. När djur avlivas ska det ske på ett smärtfritt sätt.

Vi arbetar genom opinionsbildning, praktiskt djurskyddsarbete och genom att ge stöd till forskning som stärker djurens skydd och välfärd.

Våra lokala föreningar arbetar bland annat med att ta hand om djur som blivit hemlösa och vanvårdade.

Internationellt samarbetar vi med våra nordiska systerorganisationer och vi är medlem i Eurogroup for Animals och World Federation for Animals.

Vårt arbete finansieras av medlemsavgifter, arv och gåvor. Organisationen har 90-konto, verksamheten kontrolleras därmed av Svensk Insamlingskontroll.

PLUSGIRO: 90 01 06-6

BANKGIRO: 900-1066

GENERALSEKRETERARE

Åsa Hagelstedt

SAKKUNNIGA

Emma Brunberg & Anna Lundvall

CHEF INSAMLING & KOMMUNIKATION

Sara Frick

INSAMLING

Lisa Löhr

KOMMUNIKATION

Jessica Blohmé, Anastasia Konstadinidis, Lina Johnsson (praktik) & Birgit Lilliehöök (praktik)

FÖRETAGSKONTAKT

Peter Solstedt

ORGANISATIONSSEKRETERARE

Majk Michaelesdotter

EKONOMI- & ADMINISTRATIONSCHEF

Adina Videll (föräldraledig)

EKONOMI

Li Lindström & Ann-Margret Karlström

ADMINISTRATÖR

Lena Andersson

RECEPTION & UTSKICKSANSVARIG

Daniela Kählman

UTSKICK & ADMINISTRATION

Dorina Larsson & Therese Falk

ENGAGEMANGSCHEF

Emma Brossner Skawonius

DJURSKYDDET UNGDOM

Christel Bertling Szytek & Anastasia Konstadinidis

REDE

Helena Risinger

FÖRBUNDSORDFÖRANDE

Linda Maria Vonstad

STYRELSELEDAMÖTER

Kristin Borggren, Catarina Niklasson Schöön, Kerstin Linde, Gunnela Ståhle, Lina Göransson, Jeanette Thelander, Josefin Liljeqvist & Owe Sandström.

NÄSTA NUMMER Ute i mars 2025

Tema: Registrerade djur

LÄS FLER NYHETER PÅ TIDNINGEN.DJURSKYDDET.SE

Foto: iStock

Tack Kattliv!

Tidningen Kattliv skänker 75 kr till Djurskyddet Sverige för varje ny prenumerant de får via oss! Du betalar endast 299 kr och får då 6 nummer av tidningen Kattliv.

Beställ din prenumeration redan idag genom att maila dina adressuppgifter till pren@kattliv.com, kom ihåg att ange **kod 334** i ämnesfältet. Det går också bra att skicka in talongen nedan.

Tillsammans kan vi göra skillnad för djuren!

SKICKA IN TALONGEN NEDAN FÖR ATT PRENUMERERA PÅ KATTLIV!

JA, jag vill prenumerera på tidningen Kattliv och samtidigt stödja Djurskyddet Sverige. Du betalar endast 299 kr för 6 nummer.

För- och efternamn:

Adress:

Postadress:

E-post:

GÖR SÅ HÄR:
Klipp av talongen och lägg i ett kuvert.

Skicka kuvertet till:
Djurskyddet Sverige
Svarspost 20425761
120 20 Stockholm.

Du behöver inte något frimärke, Djurskyddet står för portot!

Har du frågor om din prenumeration, kontakta Kattliv: 0300-174 00 eller pren@kattliv.com

Naturen och djuren

5 år garanti

Experter på biologisk
mångfald med **35**
års erfarenhet

Vi stödjer miljö- &
djurskyddsorganisationer

10% rabatt
endast för
Djurskyddet medlemmar

Få **10% rabatt** på din
beställning och stöd
Djurskyddet med
din order
Gäller t.o.m. 31/01/2025.

Apollo™ 3 öppningar
Fröautomat

En **hjälpande hand**
till din **trädgård**

Besök vivara.se/djurskyddet

Skanna QR-koden

Gäller t.o.m. 31/01/2025. Allmänna villkor gäller.